

เอกสารประกอบการบรรยาย

การฝึกอบรมหลักสูตร
การสร้างความตระหนักรู้ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
ส่วนภูมิภาค รุ่นที่ ๔/๒๕๕๖

ระหว่างวันที่ ๘ – ๙ พฤษภาคม ๒๕๕๖

ณ ห้องนพรัตน์ มาริไทม์ปาร์ค แอนด์ สปา รีสอร์ท จังหวัดกระบี่

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

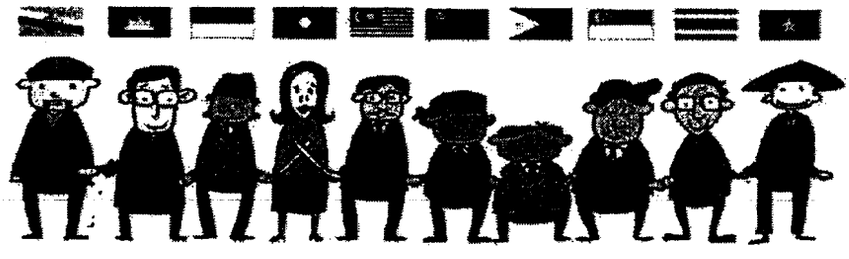
Civil Service Training Institute

Office of the Civil Service Commission

สารบัญ

หน้า

- **ประชาคมอาเซียน และบทบาทสำนักงาน ก.พ. ในการเตรียมความพร้อมข้าราชการ..... 1**
  - โดย นางสาวรพีพร มณีพงษ์ นักทรัพยากรบุคคลเชี่ยวชาญ สำนักงาน ก.พ.
- **การพัฒนามุมมองระดับสากล..... 17**
  - โดย ศาสตราจารย์ ดร.สุรชัย ศิริไกร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- **ความรู้เรื่องประชาคมอาเซียน..... 53**
  - โดย นายนพพร อัจฉริยวณิช รองอธิบดีกรมอาเซียน
- **ความรู้เรื่องเศรษฐกิจไทยในบริบทประชาคมอาเซียน และการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น..... 83**
  - โดย นางจินตนา ชัยยวรรณาการ รองอธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
- **ความหลากหลายของวัฒนธรรมอาเซียน..... 117**
  - โดย ดร.ธเนศ สุจารีกุล มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
- **การเตรียมพร้อมของข้าราชการ ในเรื่องความเปลี่ยนแปลง ด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรม..... 131**
  - โดย นางสาวปรัชญาณี พรามพันธ์ กองอาเซียน
    สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การฝึกอบรมหลักสูตร

การสร้างความตระหนักรู้ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ส่วนภูมิภาค รุ่นที่ ๔/๒๕๕๖

ประชาคมอาเซียน และบทบาทสำนักงาน ก.พ. ในการเตรียมความพร้อมข้าราชการ

โดย นางสาวรพีพร มณีพงษ์

สำนักงาน ก.พ. สำนักนายกรัฐมนตรี

วันพุธที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๖

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

Civil Service Training Institute

Office of the Civil Service Commission

บทบาทสำนักงาน ก.พ. ในการเตรียมความพร้อมข้าราชการ

การรวมตัวของประชาคมอาเซียน ที่มีต่อประเทศไทยในฐานะสมาชิก

- การเตรียมความพร้อมและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ ของภาครัฐ ภาคธุรกิจ ต่อการค้าเสรี กาเคลื่อนย้ายทุน บริการ แรงงานเสรีระหว่างประเทศสมาชิก
- การสร้างความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกของความเป็นอาเซียนของประชาชน
- นโยบายและการบริหารราชการแผ่นดิน รวมทั้งการปรับตัวของภาคราชการ
- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ เพื่อเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของอาเซียน

กรอบความคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ ภายใต้แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน Blueprint for the Socio-Cultural ASEAN Community (ASCC 2009 – 2015)

ข้อ A การพัฒนามนุษย์ (Human Development)

A7 พัฒนาขีดความสามารถของราชการพลเรือน (Building Civil Service Capacity)

<u>เป้าหมายระดับยุทธศาสตร์</u>

สร้างระบบราชการพลเรือนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบสูง และเชื่อถือได้ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถ และการเสริมสร้างสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ในภาคราชการพลเรือนของ ASEAN และการเพิ่มความร่วมมือระหว่างรัฐสมาชิก ASEAN

นโยบายรัฐบาล

(แถลงต่อรัฐสภาวันที่ 23 สิงหาคม 2554)

- นำประเทศไทยสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 อย่างสมบูรณ์ โดยสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และการเมืองและความมั่นคง
- เร่งดำเนินการตามข้อผูกพันในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง ตลอดจนการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งภายในและภายนอกภูมิภาค
- ส่งเสริมความร่วมมือและเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาคมอาเซียน
- สร้างความสามัคคีและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศอาเซียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดตั้งประชาคมอาเซียน
- เตรียมความพร้อมขอบทุกภาคส่วนในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และความมั่นคง

แผนการบริหารราชการแผ่นดิน 2555 - 2558

- นำประเทศไทยไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในปี 2558 อย่างสมบูรณ์ โดย*สร้างความพร้อมและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และการเมืองและความมั่นคง*
- *ฟื้นฟูสัมพันธ์อันดี และความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศต่างๆ* รวมทั้งลดภาษีเงินได้นิติบุคคลและการขยายฐานภาษีเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และรองรับการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558
- *เร่งยกระดับฝีมือแรงงาน*เพื่อนำไปสู่เป้าหมายให้ประเทศไทย เป็นประเทศที่ใช้แรงงานมีฝีมือ ทั้งระบบและเตรียมการรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานภายใต้ประชาคมอาเซียนในปี 2558
- ส่งเสริมพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน และการใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน รวมทั้ง*เตรียมความพร้อมของทุกภาคส่วน*ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนปี 2558
- ขับเคลื่อน*ให้ประเทศไทยเป็นเลิศในด้านผลิตภัณฑ์และการบริการด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล* ในภูมิภาคเอเชีย

ยุทธศาสตร์ประเทศ (2556-2561)

ประกอบด้วย 4 ประเด็นยุทธศาสตร์

1. การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อหลุดพ้นจากประเทศรายได้ปานกลาง (GROWTH & COMPETITIVENESS)

   (มีโครงสร้างเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ พึ่งพาตนเองได้ เชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคบนพื้นฐานผลประโยชน์ร่วมกัน)

2. การลดความเหลื่อมล้ำ (INCLUSIVE GROWTH)

   (ระบบการพัฒนาต้องเอื้อให้ทุกคนเข้าถึงบริการสังคมที่ทั่วถึง มีคุณภาพ อยู่ในประชาคมอาเซียนอย่างเกื้อกูล เอื้ออาทรต่อกัน)

3. การเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (GREEN GROWTH)

   (เป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำ ระบบการผลิตเป็นมิตรต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ยกระดับความสามารถในการรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ)

4. การสร้างสมดุลและปรับระบบบริหารจัดการภายในภาครัฐ (INTERNAL PROCESS)
   มีโครงสร้างระบบราชการ ที่สามารถดำเนินการบูรณาการแผนงาน โครงการและงบประมาณร่วมกัน รวมทั้งมี่กำลังคน และกฎ ระเบียบที่สอดคล้องกับทิศทางการสร้างฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน

สำนักงาน ก.พ.

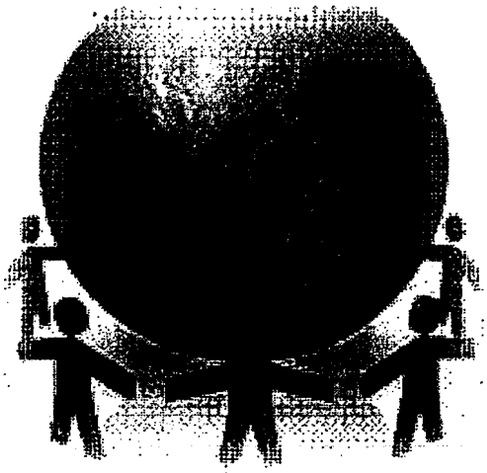

ในฐานะองค์กรกลางบริหารงานบุคคลภาครัฐ ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในภารกิจที่เกี่ยวข้องกับประเด็นย่อยในยุทธศาสตร์ที่ 4 เรื่องการพัฒนาและการบริหารกำลังคนภาครัฐ ซึ่งได้ระบุแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1) การบริหารกำลังคนให้สอดคล้องกับบทบาทภารกิจที่มีในปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต

2) การพัฒนาทักษะและศักยภาพของกำลังคนภาครัฐและเตรียมความพร้อมบุคลากรภาครัฐสู่ประชาคมอาเซียน

การเตรียมความพร้อมกำลังคนภาครัฐสู่ประชาคมอาเซียน โดยใช้ผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นแนวทางการพัฒนากำลังคนภาครัฐ

คุณลักษณะของบุคลากรภาครัฐที่พึงประสงค์ สู่การรวมตัวของประชาคมอาเซียน

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

- มีความเป็นนานาชาติ
- มีความเป็นมืออาชีพ
- มีความเป็นผู้สนับสนุน

มีความเป็นนานาชาติ

- มีทัศนะเชิงบวกต่ออาเซียนและประชาคมอาเซียน
- มีทัศนคติต่อประเทศสมาชิกในลักษณะ "ภูมิภาคนิยม" มองว่า "คนในประชาคมอาเซียนคือพลเมืองของภูมิภาค มีความเท่าเทียมกัน และต้องพึ่งพากัน"
- มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนและประชาคมอาเซียน รวมทั้งประเทศสมาชิก
- มีทักษะด้านภาษาอังกฤษในระดับของการสนทนา เจรจาต่อรอง การเขียนข้อกฎหมาย การจัดทำข้อเสนอโครงการ การเข้าใจคำศัพท์เฉพาะ การเข้าใจภาษาของประเทศสมาชิกโดยเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติงานในตะเข็บชายแดน

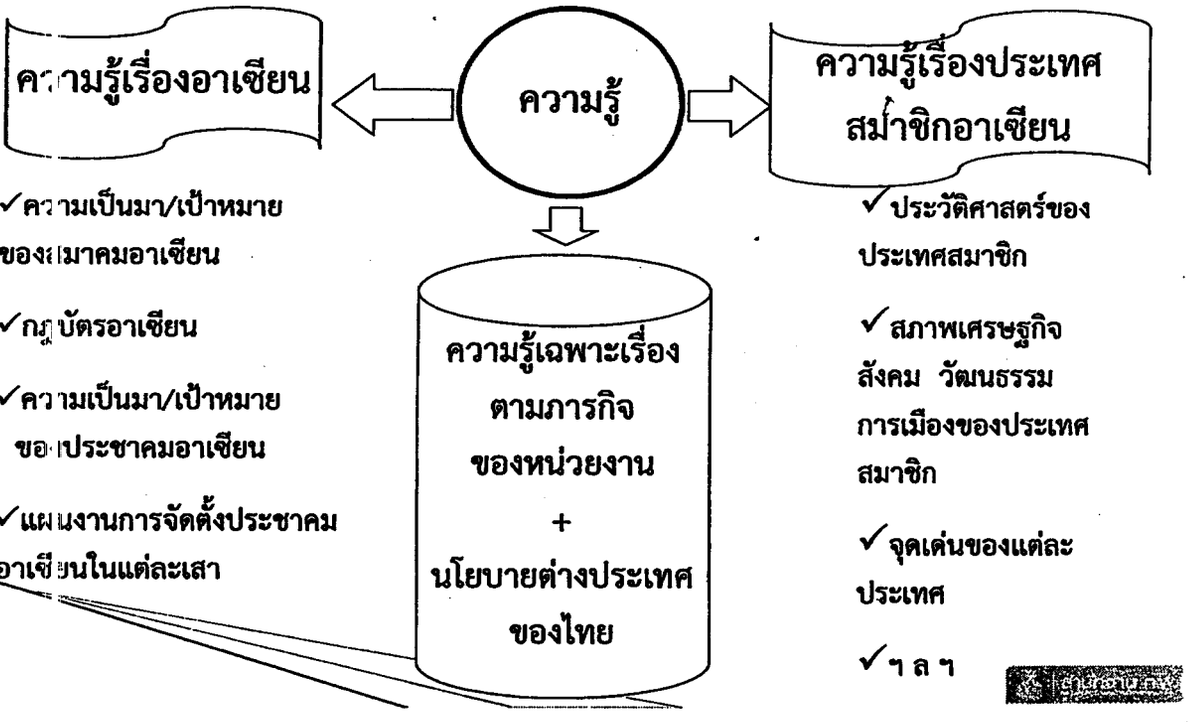
มีความเป็นมืออาชีพ

- ทำงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์โดยยึดเป้าหมายร่วมกัน
- มีการสั่งสมความรู้ความเชี่ยวชาญในงานที่เกี่ยวข้องกับภารกิจอาเซียน และสามารถถ่ายทอดความรู้ความเชี่ยวชาญนั้น ๆ ให้แก่เพื่อนร่วมงาน
- มีขั้นตอนการทำงานที่โปร่งใส ได้มาตรฐาน มีความเป็นธรรมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน
- มีจิตสำนึกของการทำงานเป็นทีม มีการสร้างเครือข่ายกับทุกภาคส่วนและกับประเทศสมาชิก
- มีความเข้าใจและสามารถกำหนดมาตรฐานการทำงานที่เป็นสากล

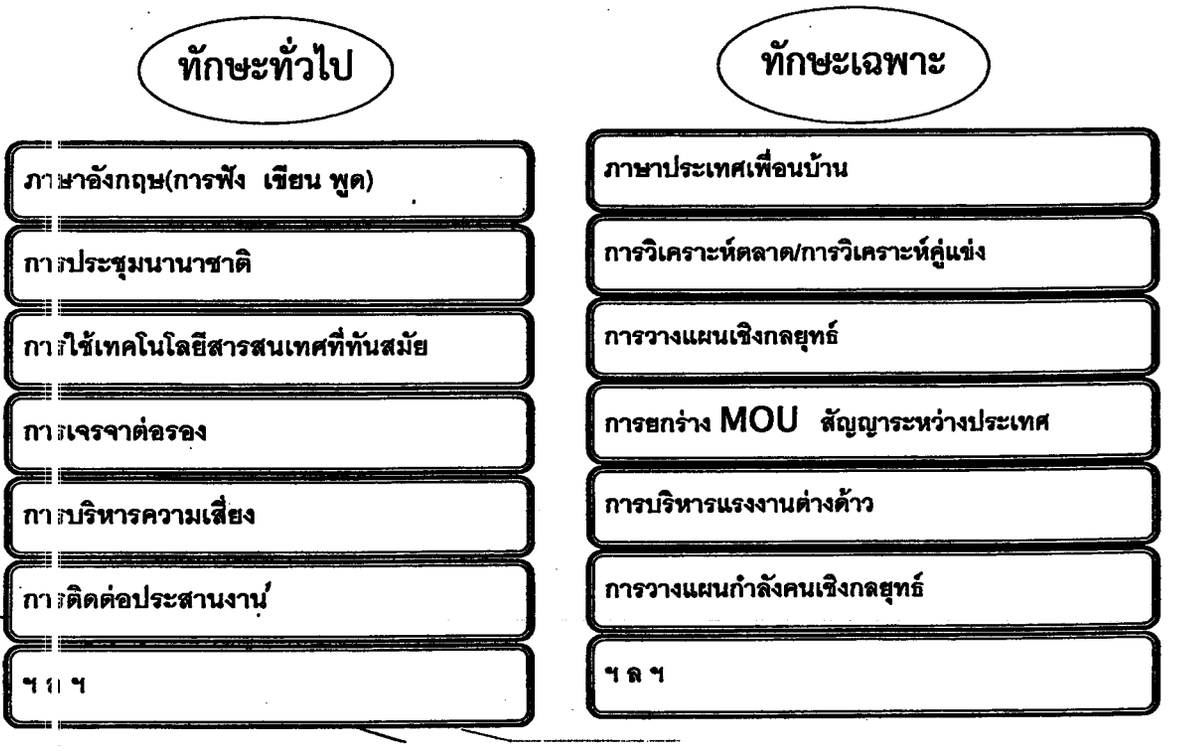
มีความเป็นผู้สนับสนุน

- มีภาวะผู้นำเชิงรุก โดยมียุทธศาสตร์ในการนำภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมให้ตระหนักและเข้าใจเรื่องอาเซียนและประชาคมอาเซียน เพื่อให้ภาครัฐสามารถดำเนินบทบาทเชิงรุกในการนำประเทศเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
- เข้าใจความต้องการของภาคเอกชนและประชาชน พร้อมที่จะอำนวยความสะดวกให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากข้อตกลงของประชาคมอาเซียน
- สามารถให้บริการได้อย่างมีมาตรฐานระดับสากล โปร่งใส คล่องตัว มีประสิทธิภาพประสิทธิผล

ความรู้ที่บุคลากรภาครัฐต้องมี

ทักษะที่บุคลากรภาครัฐต้องมี

ยุทธศาสตร์ประเทศ 2556-2561 กับ บทบาท สำนักงาน ก.พ.

เป้าหมายของการพัฒนา
- ข้าราชการสามารถปฏิบัติหน้าที่ ภารกิจในปัจจุบัน
- ข้าราชการสามารถปฏิบัติงานรองรับอนาคต
- ข้าราชการสามารถปฏิบัติงานรองรับประชาคมอาเซียน

คุณลักษณะข้าราชการที่ต้องการ
- เป็นผู้นำการปลี่ยนแปลง
- มีความเป็นมืออาชีพ
- มีความเป็นนานาชาติ
- มีความเป็นผู้สนับสนุน

เป็นหน่วยพัฒนากำลังคนภาครัฐในส่วนกลาง/ท้องถิ่น

สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัย

ข้าราชการ/พนักงาน/ลูกจ้าง ในสังกัด
- ท้องถิ่น
- ทหาร
- ศาลปกครอง
- ตำรวจ
- ครู/บุคลากรการศึกษา
- รัฐสภา
- อัยการ
- ปปช.
- ศาลยุติธรรม
- ตุลาการ

สำนักงาน ก.พ.
- หน่วยงานหลัก
- ผู้ประสาน
- ส่งเสริมสนับสนุน
- ดำเนินการขับเคลื่อน
- ติดตาม
- รายงานผล

ส่วนราชการ
องค์การตามรัฐธรรมนูญ
ข้าราชการ/พนักงาน/ลูกจ้าง ในสังกัด
รัฐวิสาหกิจ
หน่วยงานอิสระ

- การสร้างผู้นำ
- เตรียมความพร้อมสู่อาเซียน
- สร้างความเป็นมืออาชีพด้าน HR
- เสริมทักษะ

- หลักสูตรกลาง
- วิทยากร
- สื่อ/วิธีการการฝึกอบรม
- ข้อมูล

- กำหนดแนวทางร่วมกัน
- Share Resource ร่วมกัน
- สนับสนุนการดำเนินการ

หลักการพื้นฐานของการบริหารงานภาครัฐ

❑ การบริหารงานภาครัฐที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

❖ ผู้นำที่มีสมรรถนะสูง

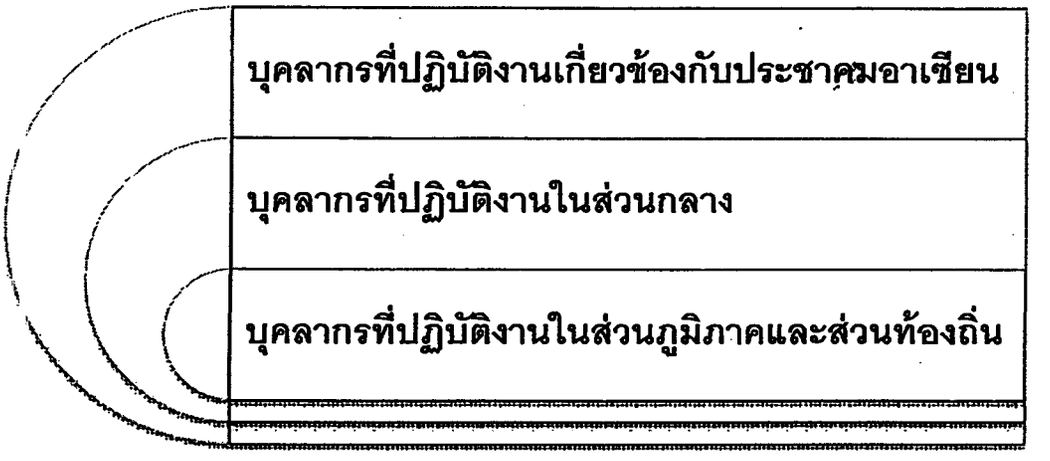
❖ ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทัศนคติที่เหมาะสม

❖ มีการบริหารจัดการที่ดี

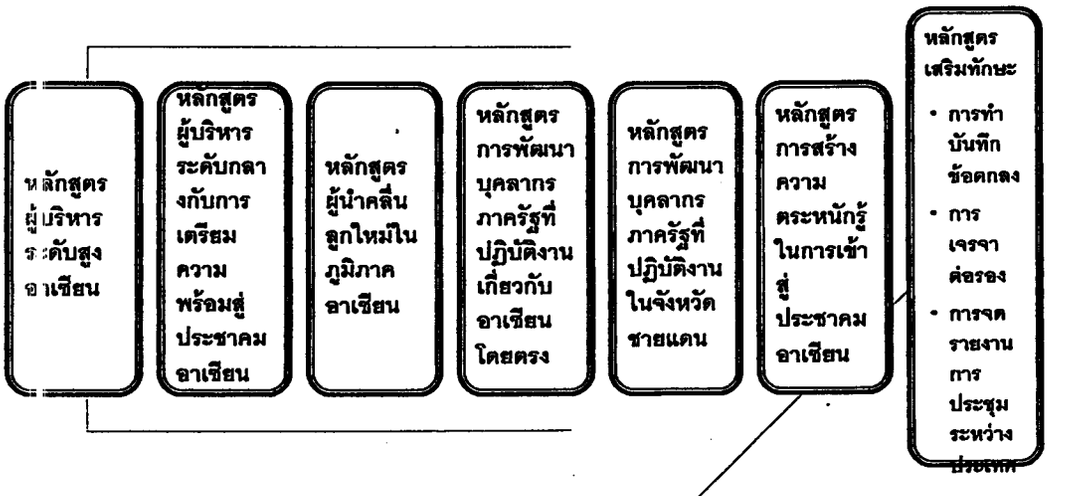
❑ การพัฒนาบุคลากรภาครัฐ ต้องมีการจำแนกกลุ่มเป้าหมาย และ มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน

❑ การพัฒนาบุคลากรภาครัฐ ต้องคุ้มค่าและตรงตามความต้องการ

กลุ่มเป้าหมายการพัฒนา

การพัฒนาหลักสูตรการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรม

การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อรัฐบาล

ผ่านความเห็นชอบจาก อ.ก.พ.วิสามัญเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาฯ
เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2556

ผ่านความเห็นชอบจาก ก.พ. เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2556

กรอบข้อเสนอนโยบายและแนวทางการพัฒนา
กำลังคนภาครัฐเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนากำลังคนภาครัฐเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ให้ทุกหน่วยงานวางระบบและกลไกการสนับสนุนการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในสังกัดในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

- กำหนดผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน
- จัดทำแผนการเตรียมความพร้อมของบุคลากรทุกระดับในสังกัด
- ให้ทุกหน่วยงานรับผิดชอบการพัฒนาบุคลากรในสังกัด โดยอาจจะใช้หลักสูตรกลางสำนักงาน ก.พ.เป็นพื้นฐานและพัฒนาเพิ่มเติมตามความจำเป็น
- จัดตั้งศูนย์ประสานงานกลางการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนโดยเชื่อมต่อ ฐานข้อมูลกับสำนักงาน ก.พ.
- กำหนดเรื่องการตระหนักรู้ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงานในทุกระดับ
- ให้จัดทำรายงานผลการเตรียมความพร้อมส่งสำนักงาน ก.พ. ในทุก 6 เดือน

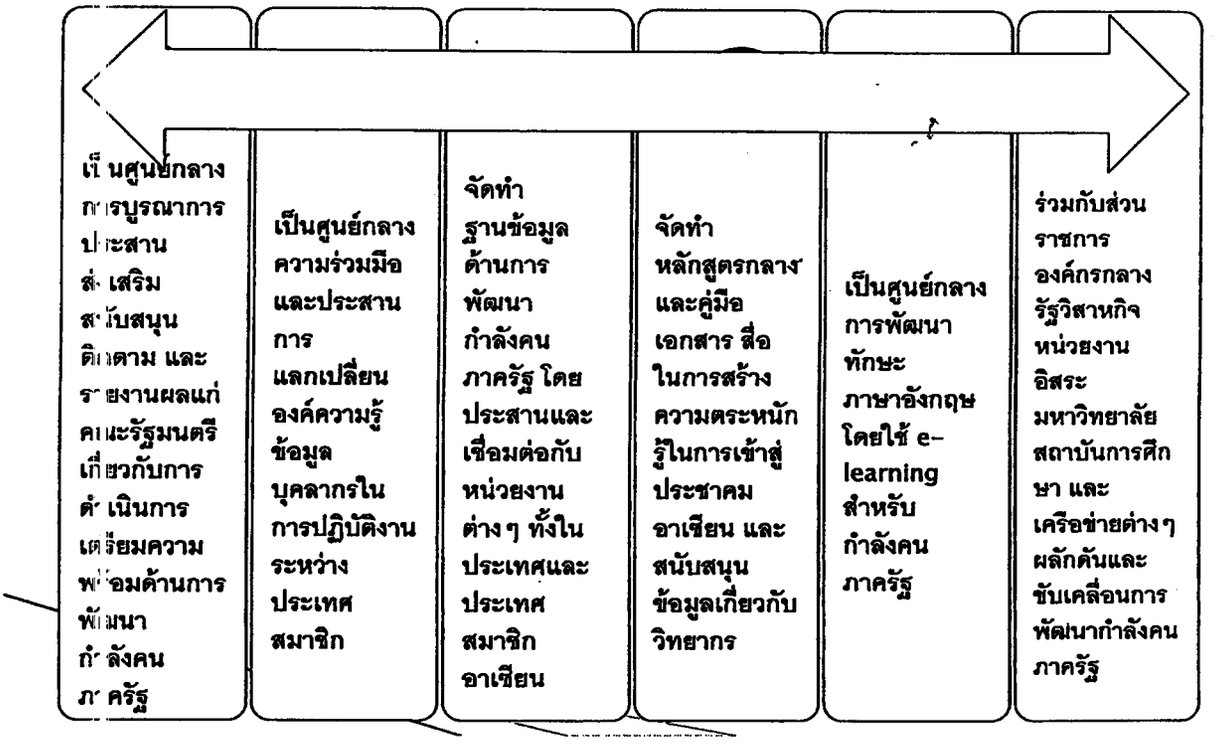
ให้ทุกหน่วยงานถือเป็นหน้าที่ในการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในสังกัดในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

❑ ให้ผู้บังคับบัญชาทุกระดับถือว่าการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในสังกัดเป็นหน้าที่

❑ หน่วยงานต้องสร้างความตระหนักรู้ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษหรือภาษาจีน ภาษาอาเซียนอื่นๆที่พิจารณาว่าจำเป็น ให้แก่บุคลากรในสังกัดอย่างน้อย

- ร้อยละ 50 ภายในปีงบประมาณ 2556
- ร้อยละ 75 ภายในปีงบประมาณ 2557
- บุคลากรทุกระดับภายในปีงบประมาณ 2558

ให้สำนักงาน ก.พ.เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบในพัฒนากำลังคนภาครัฐ

ให้สำนักงบประมาณสนับสนุนงบประมาณเพื่อการเตรียมความพร้อมบุคลากรในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

- สำนักงบประมาณจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการเตรียมความพร้อมตามแผนการบูรณาการด้านการพัฒนากำลังคนภาครัฐ
- หน่วยงานจัดสรรงบประมาณไม่น้อยกว่า ร้อยละ 50 ของงบประมาณในการพัฒนา เพื่อการเตรียมความพร้อม

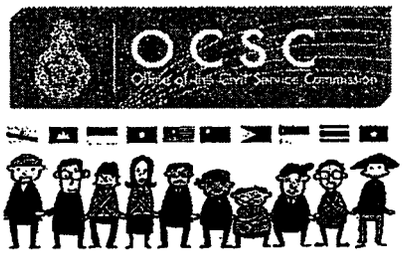
ปัจจัยความสำเร็จในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

ส่วนราชการ
- กำหนดนโยบาย
- กำหนดผู้รับผิดชอบ
- สนับสนุนติดตาม

ผู้บังคับบัญชา
- ส่งเสริมสนับสนุน
- ผลักดัน กำกับติดตาม

ตัวข้าราชการ
- รู้บทบาท/หน้าที่
- ใฝ่รู้ มุ่งมั่นรับผิดชอบ
- พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

คำถาม / ข้อเสนอแนะ

การฝึกอบรมหลักสูตร

การสร้างความตระหนักรู้ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ส่วนภูมิภาค รุ่นที่ ๔/๒๕๕๖

การพัฒนามุมมองระดับสากล

โดย ศาสตราจารย์ ดร.สุรชัย ศิริไกร

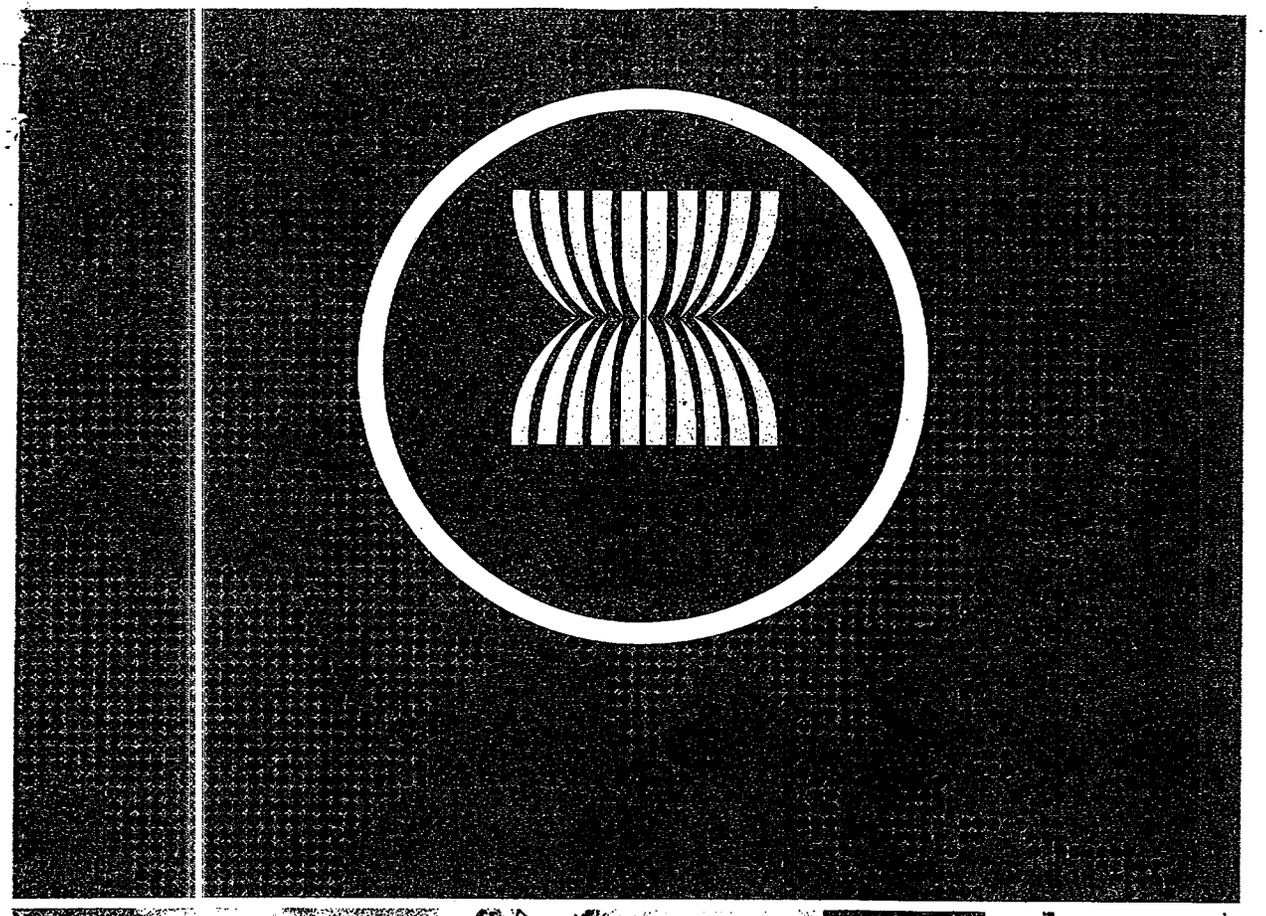
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

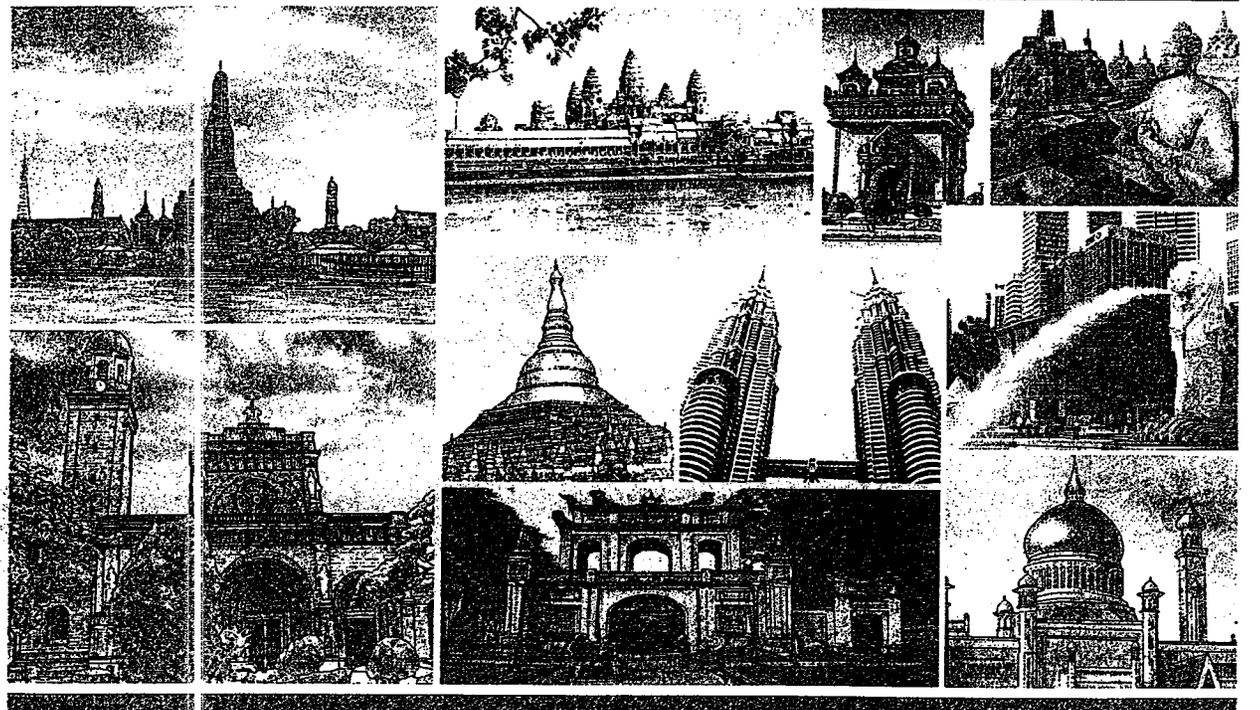
วันพุธที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๖

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

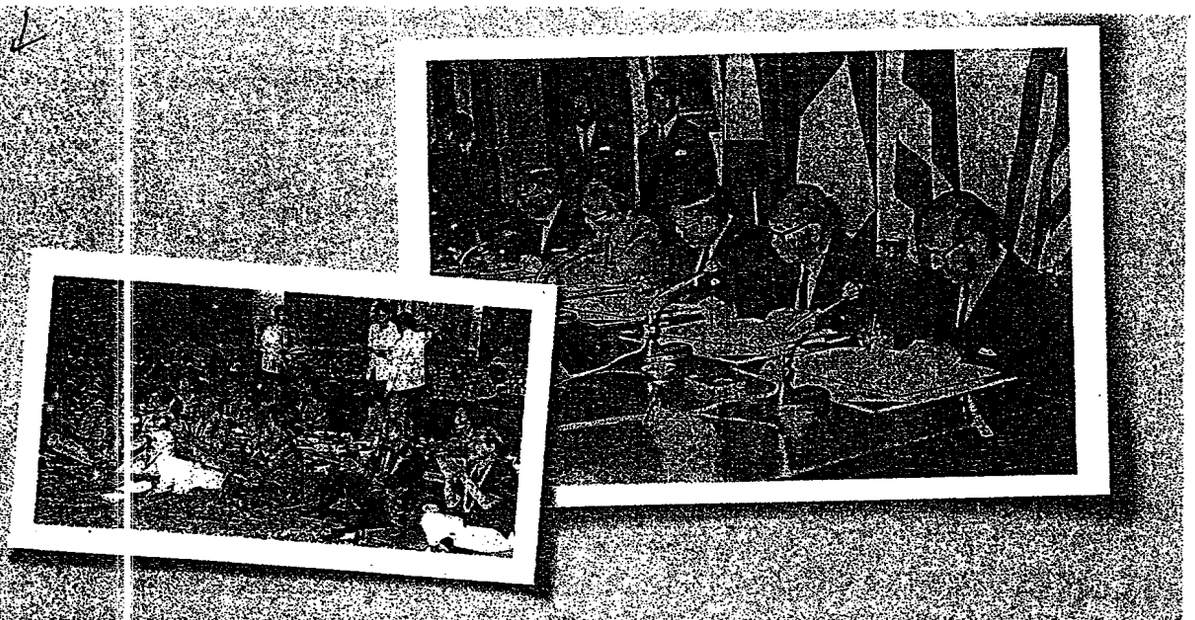
Civil Service Training Institute

Office of the Civil Service Commission

แนะนำให้รู้จักอาเซียน

ความเป็นมา

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations หรือ ASEAN) ก่อตั้งขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพ (The Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 โดยสมาชิกก่อตั้งมี 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ซึ่งผู้แทนทั้ง 5 ประเทศ ประกอบด้วย นายอาดัม มาลิก (รัฐมนตรีต่างประเทศอินโดนีเซีย) ตุน อับดุล ราซัก บิน ฮุสเซน (รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีกลาโหมและรัฐมนตรีกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติมาเลเซีย) นายนาซิโซ รามอส (รัฐมนตรีต่างประเทศฟิลิปปินส์) นายเอส ราชารัตนัม (รัฐมนตรีต่างประเทศสิงคโปร์) และพันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ (รัฐมนตรีต่างประเทศไทย) ในเวลาต่อมาได้มีประเทศต่างๆ เข้าเป็นสมาชิกเพิ่มเติมได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม (เป็นสมาชิกเมื่อ 7 มกราคม 2527) เวียดนาม (วันที่ 28 กรกฎาคม 2538) ลาว พม่า (วันที่ 23 กรกฎาคม 2540) และกัมพูชา (วันที่ 30 เมษายน 2542) ตามลำดับ จากการรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิก ทำให้อาเซียนมีสมาชิกครบ 10 ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อาเซียนก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ สัญลักษณ์ของอาเซียน คือ รูปรวงข้าวสีเหลืองบนพื้นสีแดงล้อมรอบด้วยวงกลมสีขาวและสีน้ำเงิน รวงข้าว 10 ต้น หมายถึง ประเทศสมาชิก 10 ประเทศ สีเหลืองหมายถึงความเจริญรุ่งเรือง สีแดงหมายถึงความกล้าหาญและการมีพลวัต สีขาวหมายถึงความบริสุทธิ์ และสีน้ำเงินหมายถึงสันติภาพและความมั่นคง

นโยบายการดำเนินงานของอาเซียนจะเป็นผลจากการประชุมหารือในระดับหัวหน้ารัฐบาล ระดับรัฐมนตรี และเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน การประชุมสุดยอด (ASEAN Summit) หรือ การประชุมของผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นการประชุมระดับสูงสุดเพื่อกำหนดแนวนโยบายในภาพรวมและเป็นโอกาสที่ประเทศสมาชิกจะได้ร่วมกันประกาศเป้าหมายและแผนงานของอาเซียนในระยะยาวโดยจัดทำเอกสารในรูปแบบต่างๆ อาทิ แผนปฏิบัติการ (Action Plan) แถลงการณ์ร่วม (Joint Declaration) ปฏิญญา (Declaration) ความตกลง (Agreement) หรืออนุสัญญา (Convention) ส่วนการประชุมในระดับรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่อาวุโสจะเป็นการประชุมเพื่อพิจารณาทั้งนโยบายในภาพรวมและนโยบายเฉพาะด้าน

ด้านการเมืองและความมั่นคง อาเซียนได้จัดทำปฏิญญากำหนดให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพและความเป็นกลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality-ZOPFAN) ในปี 2514 การจัดทำสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation-TAC) ในปี 2519 สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty on the Southeast Asian Nuclear Weapon-Free Zone-SEANWFZ) ในปี 2538 และการริเริ่มการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum-ARF) ซึ่งไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระดับรัฐมนตรีครั้งแรกในปี 2537 ด้านเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area-AFTA) ในปี 2535

เพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกันเพื่อช่วยส่งเสริมการค้าภายในอาเซียนให้มีปริมาณเพิ่มขึ้น ลดต้นทุนการผลิตสินค้า และดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และได้ขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจเพิ่มเติมเพื่อให้การรวมตัวทางเศรษฐกิจสมบูรณ์แบบและมีทิศทางชัดเจนโดยจัดตั้งเขตลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area-AIA) ด้านสังคม อาเซียนมีความร่วมมือเฉพาะด้าน (Functional cooperation) ภายใต้สังคมและวัฒนธรรมที่ครอบคลุมในหลายด้าน เพื่อให้ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

หน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานและติดตามผลการดำเนินงานของอาเซียนประกอบด้วย สำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat) ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย เป็นศูนย์กลางในการติดต่อระหว่างประเทศสมาชิก โดยมีเลขาธิการอาเซียน (Secretary-General of ASEAN) เป็นหัวหน้าสำนักงาน ผู้ดำรงตำแหน่งคนปัจจุบันเป็นคนไทย คือ ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ ซึ่งมีวาระดำรงตำแหน่ง 5 ปี (2551-2555) และสำนักงานอาเซียนแห่งชาติ หรือ ASEAN National Secretariat เป็นหน่วยงานระดับกรมในกระทรวงการต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน มีหน้าที่ประสานกิจการอาเซียนในประเทศนั้นและติดตามผลการดำเนินงาน สำหรับประเทศไทยหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ และคณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน (Committee of Permanent Representatives-CPR)

ผู้นำอาเซียนได้ลงนามปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน ฉบับที่ 2 (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord II) เพื่อประกาศจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ภายในปี 2563 (ค.ศ. 2020) โดยสนับสนุนการรวมตัวและความร่วมมืออย่างรอบด้าน โดยในด้านการเมืองให้จัดตั้ง "ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน" หรือ ASEAN Political Security Community (APSC) ด้านเศรษฐกิจให้จัดตั้ง "ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน" หรือ ASEAN Economic Community (AEC) และด้านสังคมและวัฒนธรรมให้จัดตั้ง "ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน" หรือ ASEAN Socio-Cultural Community (ASCC) ต่อมา ผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบให้เร่งรัดการเป็นประชาคมอาเซียนให้เร็วขึ้นกว่าเดิมอีก 5 ปี คือ เป็นประชาคมอาเซียนโดยสมบูรณ์ในปี 2558

กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter)

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 เมื่อปี 2550 ที่ประเทศสิงคโปร์ ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในกฎบัตรอาเซียน ซึ่งเปรียบเสมือนธรรมนูญของอาเซียนที่จะวางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับเคลื่อนการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี 2558 (ค.ศ. 2015) ตามที่ผู้นำอาเซียนได้ตกลงกันไว้ โดยวัตถุประสงค์ของกฎบัตรฯ คือ ทำให้อาเซียนเป็นองค์การที่มีประสิทธิภาพ มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเคารพกฎกติกาในการทำงานมากขึ้น นอกจากนี้ กฎบัตรฯ จะให้สถานะนิติบุคคลแก่อาเซียนเป็นองค์กรระหว่างรัฐบาล (intergovernmental organization)

กฎบัตรฯ ประกอบด้วยข้อบทต่างๆ 13 บท 55 ข้อ มีประเด็นใหม่ที่แสดงความก้าวหน้าของอาเซียน ได้แก่ (1) การจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนของอาเซียน (2) การให้อำนาจเลขาธิการอาเซียนสอดส่องและรายงานการทำตามความตกลงของรัฐสมาชิก (3) การจัดตั้งกลไกสำหรับการระงับข้อพิพาทต่างๆ ระหว่างประเทศสมาชิก (4) การให้ผู้นำเป็นผู้ตัดสินว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อรัฐผู้ละเมิดพันธกรณีตามกฎบัตรฯ อย่างร้ายแรง (5) การเปิดช่องให้ใช้วิธีการอื่นในการตัดสินใจได้หากไม่มีฉันทามติ (6) การส่งเสริมการปรึกษาหารือกันระหว่างประเทศสมาชิกเพื่อแก้ไขปัญหาที่กระทบต่อผลประโยชน์ร่วม ซึ่งทำให้การตีความหลักการห้ามแทรกแซงกิจการภายในมีความยืดหยุ่นมากขึ้น (7) การเพิ่มบทบาทของประธานอาเซียนเพื่อให้อาเซียนสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที (8) การเปิดช่องทางให้อาเซียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรภาคประชาสังคมมากขึ้น และ (9) การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น ให้มีการประชุมสุดยอดอาเซียน 2 ครั้งต่อปี จัดตั้งคณะมนตรีเพื่อประสานความร่วมมือในแต่ละ 3 เสาหลัก และการมีคณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียนที่กรุงจาการ์ตา เพื่อลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการประชุมของอาเซียน เป็นต้น

กฎบัตรอาเซียนมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2551 กล่าวคือ หลังจากที่ประเทศสมาชิกครบทั้ง 10 ประเทศ ได้ให้สัตยาบันกฎบัตร และการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ระหว่างวันที่ 28 กุมภาพันธ์-1 มีนาคม 2552 ที่จังหวัดเพชรบุรี เป็นการประชุมระดับผู้นำอาเซียนครั้งแรกหลังจากกฎบัตรมีผลบังคับใช้

ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community)

อาเซียนมุ่งส่งเสริมความร่วมมือในด้านการเมืองและความมั่นคงเพื่อเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค เพื่อให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และสามารถแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งโดยสันติวิธี

เพื่อรองรับการเป็นประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน อาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community Blueprint) โดยเน้นใน 3 ประการ คือ 1) การมีกฎเกณฑ์และค่านิยมร่วมกัน ครอบคลุมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จะร่วมกันทำเพื่อสร้างความเข้าใจในระบบสังคม วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่แตกต่างของประเทศสมาชิก ส่งเสริมพัฒนาการทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกัน เช่น หลักการประชาธิปไตย การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม การต่อต้านการทุจริต การส่งเสริมหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล เป็นต้น 2) ส่งเสริมความสงบสุขและรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาความมั่นคงสำหรับประชาชนที่ครอบคลุมในทุกด้าน ครอบคลุมความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในรูปแบบเดิม ซึ่งหมายถึงมาตรการเสริมสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจและการระงับข้อพิพาทโดยสันติเพื่อป้องกันสงครามและให้ประเทศสมาชิกอาเซียนอยู่ด้วยกันโดยสงบสุขและไม่มีความหวาดระแวง นอกจากนี้ ยังขยายความร่วมมือเพื่อต่อต้านภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น การต่อต้านการก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติต่างๆ เช่น ยาเสพติด การค้ามนุษย์ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันและจัดการภัยพิบัติและภัยธรรมชาติ และ 3) การมีพลวัตและปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก กำหนดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของอาเซียนในความร่วมมือระดับภูมิภาค เช่น กรอบ ASEAN+3 กับจีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี และการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก ตลอดจนความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งกับมิตรประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community)

อาเซียนจะรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี 2558 โดยมีเป้าหมายให้อาเซียนมีตลาดและฐานการผลิตเดียวกันและมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี อาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint) ซึ่งเป็นแผนงานบูรณาการการดำเนินงานในด้านเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4 ด้าน คือ 1) การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว โดยจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี และการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีมากขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมการรวมกลุ่มสาขาสำคัญของอาเซียนให้เป็นรูปธรรม โดยได้กำหนดเวลาที่จะค่อยๆ ลดหรือยกเลิกอุปสรรคระหว่างกันเป็นระยะ ทั้งนี้ กำหนดให้ลดภาษีสินค้าเป็น 0% และลดหรือเลิกมาตรการที่มิใช่ภาษี ภายในปี 2553 เปิดตลาดภาคบริการทั้งหมดภายในปี 2558 และเปิดเสรีการลงทุนภายในปี 2553 2) การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน โดยให้ความสำคัญกับประเด็นด้านนโยบายที่จะช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น นโยบายการแข่งขัน การคุ้มครองผู้บริโภค สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ นโยบายภาษี และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (การเงิน การขนส่ง เทคโนโลยีสารสนเทศ และพลังงาน) 3) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค ให้มีการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และการเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการต่างๆ เช่น ข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration-IAI) เป็นต้น เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก และ 4) การบูรณาการเข้ากับ

เศรษฐกิจโลก เน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาค เพื่อให้อาเซียนมีท่าทีร่วมกันอย่างชัดเจน เช่น การจัดทำเขตการค้าเสรีของอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาต่างๆ เป็นต้น รวมทั้งส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในด้านการผลิต/จำหน่ายภายในภูมิภาคให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก

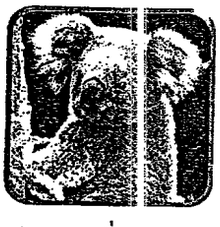
(3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community)

อาเซียนมุ่งหวังประโยชน์จากการรวมตัวกันเพื่อทำให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียว โดยมีความร่วมมือเฉพาะด้าน (Functional cooperation) ภายใต้สังคมและวัฒนธรรมที่ครอบคลุมในหลายด้าน ได้แก่ เยาวชน การศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สิทธิมนุษยชน สาธารณสุข วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม สตรี แรงงาน การขจัดความยากจน สวัสดิการสังคมและการพัฒนา วัฒนธรรมและสารนิเทศ กิจการพลเรือน การตรวจคนเข้าเมืองและยาเสพติด และการจัดการภัยพิบัติ สิทธิมนุษยชน โดยมีคณะทำงานอาเซียนรับผิดชอบการดำเนินความร่วมมือในแต่ละด้าน

อาเซียนได้ตั้งเป้าเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนในปี 2558 โดยมุ่งหวังเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity) เพื่อรองรับการเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน อาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint) ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือใน 6 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development) (2) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection) (3) สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights) (4) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) (5) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building an ASEAN Identity) (6) การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap) โดยมีกลไกการดำเนินงานได้แก่ การประชุมรายสาขาระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส (Senior Officials Meeting) และระดับรัฐมนตรี (Ministerial Meeting) และคณะมนตรีประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Council)

ความสัมพันธ์อาเซียนกับประเทศคู่เจรจา (ASEAN and Dialogue Partners)

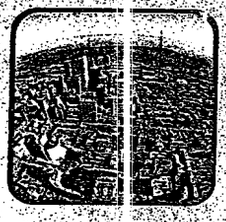
อาเซียนมุ่งเน้นความร่วมมือกับภายนอก โดยมีความสัมพันธ์กับประเทศคู่เจรจา (Dialogue Partners) 10 ประเทศ คือ ออสเตรเลีย แคนาดา จีน อินเดีย ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ สาธารณรัฐเกาหลี รัสเซีย สหรัฐฯ และสหภาพยุโรป และกับสหประชาชาติเพื่อทำให้เกิดสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในภูมิภาคที่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการสร้างประชาคมอาเซียน

ความสัมพันธ์อาเซียน-ออสเตรเลีย (ASEAN-Australia)

ออสเตรเลียเป็นประเทศแรกที่ได้สถาปนาความสัมพันธ์กับอาเซียนในฐานะประเทศคู่เจรจาเมื่อปี 2517 (ค.ศ. 1974) และดำเนินความสัมพันธ์กันอย่างราบรื่นและรอบด้านตลอดมา อาเซียนและออสเตรเลียได้จัดงานฉลองครบรอบ 30 ปี ในเดือนพฤศจิกายน 2547 ที่เวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในด้านการเมืองความมั่นคง ออสเตรเลียได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในเดือนธันวาคม 2548 และมีบทบาทในกรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วยความ

ร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกอย่างแข็งขัน ในด้านเศรษฐกิจ รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ได้ร่วมลงนามความตกลงเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2552 ในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ในด้านการพัฒนา ออสเตรเลียให้ความช่วยเหลืออาเซียนภายใต้โครงการความร่วมมือด้านการพัฒนาระหว่างอาเซียนกับออสเตรเลีย (ASEAN-Australia Development Cooperation Program-AADCP ปี 2545-2551) เป็นมูลค่าประมาณ 45 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย และในระยะที่ 2 ช่วงปี พ.ศ. 2552-2558 ออสเตรเลียมีเป้าหมายที่จะขยายความช่วยเหลือเป็นเงินจำนวน 57 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย วัตถุประสงค์หลักของ AADCP II คือ การสนับสนุนอาเซียนในการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานเร่งด่วนของการรวมตัวทางเศรษฐกิจตามแผนการสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

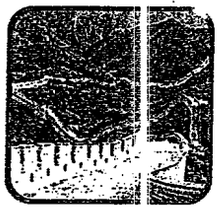
ความสัมพันธ์อาเซียน-แคนาดา (ASEAN-Canada)

ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนและแคนาดาเริ่มต้นอย่างเป็นทางการในปี 2520 โดยได้มีการลงนามในความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านเศรษฐกิจในปี 2524 เพื่อเป็นกรอบการดำเนินความร่วมมือเพื่อการพัฒนาการค้าและอุตสาหกรรม รวมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน-แคนาดา (ASEAN-Canada Joint Cooperation Committee : ACJCC) เป็นกลไกส่งเสริมและติดตามความคืบหน้าของการดำเนินความร่วมมือระหว่างกัน

ความสัมพันธ์อาเซียน-แคนาดาได้ประสบภาวะชะงักงันนับตั้งแต่ปี 2540 เมื่ออาเซียนรับพม่าเข้าเป็นสมาชิก หลังจากนั้น ได้มีความพยายามหาทางรื้อฟื้นความสัมพันธ์หลายครั้ง ต่อมาทั้งสองฝ่ายเห็นชอบให้จัดการประชุมหารือระหว่างอาเซียนและแคนาดา (ASEAN-Canada Dialogue) ขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2547 นับเป็นการกลับมาดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันอีกครั้ง ในการจัดประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียนและคู่เจรจาครั้งล่าสุดที่จัดขึ้นที่สิงคโปร์เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2551 แคนาดาได้ส่ง Mr. Deepak Obhrai, Parliament Secretary to the Minister of Foreign Affairs เข้าร่วมการประชุม

อาเซียน-แคนาดามีการประชุมระดับรัฐมนตรี ระดับอธิบดีและการประชุมระดับเจ้าหน้าที่ ปีละ 1 ครั้ง อาเซียนและแคนาดาเฉลิมฉลองการครบรอบความสัมพันธ์ 30 ปี เมื่อปีที่แล้ว แต่ไม่ได้มีการจัดการประชุมสมัยพิเศษหรือกิจกรรมเฉลิมฉลองมากแต่อย่างใด

อาเซียนและแคนาดามีแผนงานความร่วมมือระหว่างกันตั้งแต่ปี 2548 ขณะนี้ อาเซียนและแคนาดากำลังดำเนินการยกร่างปฏิญญาร่วมว่าด้วยความเป็นหุ้นส่วนที่เพิ่มพูนระหว่างอาเซียนกับแคนาดา (Joint Declaration on the ASEAN-Canada Enhanced Partnership) โดยมีกำหนดที่จะจัดทำให้แล้วเสร็จเพื่อให้ทันลงนามในการประชุม PMC ที่ประเทศไทยในช่วงกลางปี 2552 นอกจากนั้น อาเซียนมีแผนการที่จะร่วมกับแคนาดาในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินการตามความเป็นหุ้นส่วนที่เพิ่มพูนระหว่างอาเซียนกับแคนาดา (Plan of Action to Implement ASEAN-Canada Enhanced Partnership)

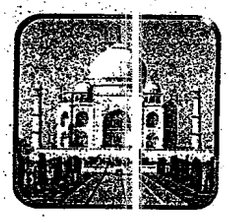
ความสัมพันธ์อาเซียน-จีน (ASEAN-China)

ความสัมพันธ์อาเซียน-จีนเริ่มขึ้นในปี 2534 ต่อมาในปี 2549 ได้มีการจัดการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน สมัยพิเศษ ที่นครหนานหนิง เพื่อฉลองการครบรอบ 15 ปีของความสัมพันธ์อาเซียน-จีน โดยผู้นำอาเซียนและจีนได้ลงนามในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน สมัยพิเศษ ซึ่งเป็นการกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับจีนใน 15 ปีข้างหน้า

จีนเป็นประเทศคู่เจรจาประเทศแรกที่ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปี 2546 และยังเป็นประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์ประเทศแรกที่แสดงความพร้อมที่จะลงนามในพิธีสาร

ต่อท้ายสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จีนเป็นประเทศคู่เจรจาประเทศแรกที่เสนอให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับอาเซียนโดยทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-จีน เมื่อปี 2545 ซึ่งวางเป้าหมายให้จัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนกับประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม (6 ประเทศ) ให้แล้วเสร็จภายในปี 2553 และกับประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ (กัมพูชา ลาว พม่าและเวียดนาม) ให้แล้วเสร็จภายในปี 2558 โดยความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าได้มีการลงนามเมื่อปี 2547 และความตกลงด้านการค้าบริการมีการลงนามเมื่อมกราคม 2550 ส่วนด้านการลงทุน อาเซียนและจีนสามารถสรุปร่างความตกลงฯ ได้แล้วในการประชุม Intersession Meeting ของคณะเจรจาการค้าอาเซียน-จีน เมื่อเดือน พ.ย. 2551 ที่กรุงจาการ์ตา โดยความตกลงฯ จะมีเนื้อหาครอบคลุมการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนเท่านั้น

ในปี 2550 การค้าระหว่างอาเซียนและจีนมูลค่าประมาณ 2 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 25.9 จากปี 2549 ซึ่งมีมูลค่า 1.6 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งบรรลุเป้าหมายที่อาเซียนและจีนตั้งไว้ คือ 1 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐภายในปี 2548 โดยในปี 2550 อาเซียนเป็นคู่ค้าอันดับที่ 4 ของจีนรองจากสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น และเป็นตลาดส่งออกอันดับ 5 ของจีนรองจากสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ฮ่องกง และญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม การลงทุนของจีนในอาเซียนในปี 2549 มีมูลค่าเพียง 936.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งอยู่ระดับต่ำกว่าการลงทุนของประเทศคู่เจรจาอื่น อาทิ ญี่ปุ่น (10,803 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) และสาธารณรัฐเกาหลี (1,099 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) อาเซียนจึงพยายามสนับสนุนให้จีนเพิ่มการลงทุนในภูมิภาคให้มากขึ้น อาเซียนและจีนได้กำหนดให้มีความร่วมมือใน 11 สาขาหลัก ได้แก่ เกษตร เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การลงทุน การพัฒนาลุ่มน้ำโขง การคมนาคมขนส่ง พลังงาน วัฒนธรรม สาธารณสุข การท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีส่วนสำคัญในการช่วยลดช่องว่างด้านการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

ความสัมพันธ์อาเซียน-อินเดีย (ASEAN-India)

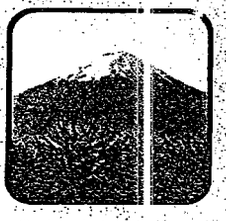
อาเซียนกับอินเดียเริ่มต้นความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการในปี 2535 ในลักษณะคู่เจรจาเฉพาะด้านและยกระดับขึ้นเป็นคู่เจรจาอย่างสมบูรณ์เมื่อปี 2538 ต่อมาได้พัฒนาความสัมพันธ์สู่ระดับการประชุมสุดยอดครั้งแรก เมื่อ 5 พฤศจิกายน 2545 ที่กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา

ความสัมพันธ์อาเซียน-อินเดีย เป็นความสัมพันธ์อย่างรอบด้านในฐานะหุ้นส่วน โดยมีเอกสารความเป็นหุ้นส่วนระหว่างอาเซียน-อินเดีย เพื่อสันติภาพ ความก้าวหน้าและความเจริญรุ่งเรืองร่วมกัน (ASEAN-India Partnership for Peace, Progress and Shared Prosperity) กำหนดแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกันในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โดยมีแผนปฏิบัติการรองรับ ปัจจุบัน อยู่ภายใต้แผนปฏิบัติการฉบับที่ 2 (2550-2551) ทั้งสองฝ่ายได้จัดตั้งกองทุนอาเซียน-อินเดีย (ASEAN-India Fund) เพื่อใช้สนับสนุนการดำเนินความร่วมมือดังกล่าว ในด้านการเมืองและความมั่นคง อินเดียได้เข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกตั้งแต่ปี 2539 โดยมีบทบาทในเรื่องความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล และได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญามิตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อปี 2546 อีกทั้งได้รับรองแถลงการณ์ร่วมกับอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือเพื่อต่อต้านการก่อการร้ายสากลในปีเดียวกัน นอกจากนั้น อินเดียยังได้เข้าเป็นสมาชิกของการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก ในปี 2548

ในด้านเศรษฐกิจ อาเซียนและอินเดียได้ลงนามกรอบความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจอย่างรอบด้านในปี 2546 ซึ่งครอบคลุมการเปิดเสรีการค้าสินค้า บริการ การลงทุนและความร่วมมือทางเศรษฐกิจสาขาต่างๆ และได้บรรลุผลการเจรจาจัดทำความตกลงด้านการค้าสินค้าในเดือนสิงหาคม 2551 อาเซียน-อินเดียตั้งเป้าหมายที่จะขยายมูลค่าการค้าระหว่างกันเป็น 50 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2553 จากมูลค่าการค้าเมื่อปี 2550-2551 ประมาณ 35 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยอาเซียนเป็นฝ่ายได้ดุลการค้าประมาณ 7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

ในด้านสังคมและการพัฒนา อินเดียให้ความร่วมมือสนับสนุนการพัฒนาและลดช่องว่างในอาเซียน โดยจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมภาษาอังกฤษและศูนย์ฝึกอบรมผู้ประกอบการในประเทศกัมพูชา ลาว พม่าและเวียดนาม ตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือกับอาเซียนในสาขาที่อินเดียมีศักยภาพ เช่น ในด้านวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยี IT รวมทั้งการแพทย์และเภสัชกรรม โดยได้จัดตั้งกองทุน ASEAN-India Science & Technology Fund ด้วยเงินตั้งต้น 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อพัฒนาความร่วมมือในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมด้าน IT การตั้งกองทุน ASEAN-India Green Fund เพื่อสนับสนุนกิจกรรมในการส่งเสริมการปรับตัวและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในภูมิภาค โดยอินเดียออกเงินตั้งต้น 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ การพัฒนาความร่วมมือด้านการแพทย์แผนโบราณ การให้ทุนฝึกอบรมด้านอายุรเวชแก่บุคลากรของอาเซียน โครงการความร่วมมือด้านการผลิตยา นอกจากนั้น เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ภาคประชาสังคม อาเซียนและอินเดียมีโครงการประจำปีเพื่อแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชนหลายกลุ่ม ทั้งนักศึกษา ผู้สื่อข่าว และนักการทูต อีกทั้งกำลังจะริเริ่มให้มีการเยือนระหว่างสมาชิกรัฐสภาด้วย

ความสัมพันธ์อาเซียน-ญี่ปุ่น (ASEAN-Japan)

ญี่ปุ่นเริ่มความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการกับอาเซียนในปี 2516 และพัฒนาความสัมพันธ์เป็นประเทศคู่เจรจาของอาเซียนในปี 2520 ในปี 2546 มีการประชุมสุดยอดสมัยพิเศษอาเซียน-ญี่ปุ่น ที่กรุงโตเกียว ในโอกาสครบรอบ 30 ปีความสัมพันธ์อาเซียน-ญี่ปุ่น และได้มีการลงนามปฏิญญาโตเกียวว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนอาเซียน-ญี่ปุ่น ที่มีพลวัตและยั่งยืนในสหัสวรรษใหม่ (Tokyo Declaration for the Dynamic and Enduring ASEAN-Japan Partnership) เพื่อกำหนดทิศทางความร่วมมือระหว่างสองฝ่าย ญี่ปุ่นได้ให้การสนับสนุนการรวมตัวของอาเซียนโดยจัดตั้งกองทุน เพื่อการรวมตัวกับอาเซียน (Japan-ASEAN Integration Fund-JAIF) นอกจากนี้ ยังเป็นผู้สนับสนุนรายใหญ่ที่สุดของกรอบข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน

ในด้านการเมือง ญี่ปุ่นเป็นประเทศคู่เจรจาลำดับที่ 4 ที่ได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นประเทศแรกที่จัดตั้งกรอบการประชุมความร่วมมือด้านการต่อต้านก่อการร้ายอย่างเป็นทางการกับอาเซียน ในด้านเศรษฐกิจ เมื่อปี 2524 อาเซียนและญี่ปุ่นได้จัดตั้งศูนย์อาเซียน-ญี่ปุ่น (ASEAN-Japan Centre) เพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ที่กรุงโตเกียว โดยขณะนี้กำลังปรับปรุงการดำเนินการของศูนย์เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากขึ้น ทั้งนี้ ญี่ปุ่นเป็นคู่ค้าและผู้ลงทุนที่สำคัญอันดับต้นๆ ของอาเซียน ในด้านสังคมและวัฒนธรรม ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชนโดยเฉพาะในระดับเยาวชนโดยสนับสนุนการก่อตั้งกองทุน Japanese Scholarship Fund for ASEAN Youth เพื่อส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรของอาเซียน

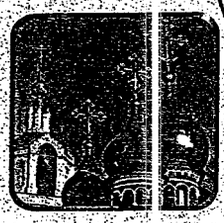
ในเดือนเมษายน 2551 อาเซียนและญี่ปุ่นได้ลงนามความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น นอกจากนี้ อาเซียนและญี่ปุ่นได้จัดตั้งกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นเพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์ อาเซียน-ญี่ปุ่นในอนาคต

ความสัมพันธ์อาเซียน-นิวซีแลนด์ (ASEAN-New Zealand)

ความสัมพันธ์อาเซียน-นิวซีแลนด์เริ่มตั้งแต่ปี 2518 โดยนิวซีแลนด์เป็นประเทศคู่เจรจาลำดับที่ 2 ของอาเซียนหลังจากออสเตรเลีย และได้จัดการประชุมสุดยอดอาเซียน-ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ สมัยพิเศษที่เวียงจันทน์ในปี 2547 เดิมความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะประเทศผู้รับกับประเทศผู้ให้ โดยมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ซึ่งในปัจจุบัน ความสัมพันธ์อาเซียน-นิวซีแลนด์ได้พัฒนาเป็นความสัมพันธ์อย่างรอบด้าน ในด้านการเมืองความมั่นคง นิวซีแลนด์ได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อเดือนธันวาคม 2548 และได้ลงนามในปฏิญญาร่วมว่าด้วยความร่วมมือเพื่อต่อต้านการก่อการร้ายสากลกับอาเซียนเมื่อปี 2548 อาเซียนและนิวซีแลนด์ได้จัดทำเอกสารกรอบความร่วมมืออาเซียน-นิวซีแลนด์ ปี 2549-2553 เพื่อกำหนดแนวทางความร่วมมือด้านการพัฒนาระหว่างอาเซียนและนิวซีแลนด์โดยเฉพาะการเร่งรัดการจัดตั้งประชาคมอาเซียน

โดยนิวซีแล ด์ประสงค์ที่จะมีความร่วมมือกับอาเซียนกว้างขวางขึ้นในด้านต่างๆ อาทิ การศึกษา วัฒนธรรม การท่องเที่ย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

ความสัมพันธ์อาเซียน-รัสเซีย (ASEAN-Russia)

ความสัมพันธ์อาเซียน-รัสเซีย เริ่มต้นจากการที่รัสเซียได้สถาปนาความสัมพันธ์ในฐานะคู่หารือกับอาเซียนในปี 2534 และพัฒนาความสัมพันธ์จนได้รับสถานะประเทศคู่เจรจากับอาเซียนในการประชุมรัฐมน ตรีต่างประเทศอาเซียน สมัยที่ 29 เมื่อเดือนกรกฎาคม 2539 ที่จาการ์ตา

ในระดับผู้นำ ได้มีการประชุมสุดยอดอาเซียน-รัสเซียครั้งแรกในปี 2548 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ และทุกปีจะมีการประชุมระดับรัฐมนตรีต่อเนื่องกับการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนเพื่อกำหนดทิศทางความร่วมมือและความสัมพันธ์ มีการประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส และการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจดูแลภาพรวมการดำเนินความสัมพันธ์ และมีกลไกเพื่อประสานงานและติดตามการดำเนินงานผ่านการประชุมระดับอธิบดี (ASEAN-Russia JCC) และการประชุมคณะกรรมการร่วมด้านการวางแผนและการจัดการ และมีคณะทำงานรายสาขา เช่น คณะทำงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และคณะทำงานว่าด้วยความร่วมมือด้านการค้าและเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์อาเซียน-รัสเซียในด้านการเมืองและความมั่นคง มีการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด โดยได้มีการลงนามในเอกสารสำคัญหลายฉบับ ดังต่อไปนี้ ในปี 2546 ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในปฏิญญาร่วมอาเซียน-รัสเซียว่าด้วยความเป็นหุ้นส่วนเพื่อสันติภาพ ความมั่นคง ความมั่งคั่ง และการพัฒนาในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ปี 2547 รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนและรัฐมนตรีต่างประเทศรัสเซียได้ลงนามแถลงการณ์ร่วมอาเซียน-รัสเซียว่าด้วยความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้าย ปี 2547 รัสเซียได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในด้านความร่วมมือด้านการพัฒนา ผู้นำอาเซียนและรัสเซียได้ลงนามในเอกสารสำคัญ คือ Joint Declaration of the Heads of State/Government of the Member Countries of ASEAN and the Head of State of the Russian Federation on Progressive and Comprehensive Partnership รวมทั้งได้รับรอง Comprehensive Programme of Action to Promote Cooperation between ASEAN and the Russian Federation 2005-2015 ซึ่งอาเซียนและรัสเซียได้จัดตั้งกองทุน ASEAN-Russia Dialogue Partnership Financial Fund (DPFF) ขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือต่างๆ ในด้านความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ รัฐมนตรีต่างประเทศของอาเซียนและรัสเซียได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาในปี 2548 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ความตกลงดังกล่าวครอบคลุมความร่วมมือในหลายสาขา

มูลค่าทางการค้าระหว่างอาเซียน-รัสเซียยังอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนักแม้ว่าจะเพิ่มขึ้นตามลำดับในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมาก็ตาม สินค้าสำคัญที่รัสเซียส่งออกมาอาเซียน ได้แก่ แผ่นและชิ้นส่วนประกอบโลหะ เคมีภัณฑ์และสินค้าประกอบจากสินแร่ ในขณะที่อาเซียนส่งออกสินค้าประเภทเครื่องจักร เครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ อาหารสำเร็จรูป น้ำมันประกอบอาหาร โดยที่รัสเซียมีประชากรประมาณ 142.3 ล้านคน และยังเป็นสมาชิกสำคัญของประเทศในกลุ่มเครือรัฐเอกราช (CIS) ดังนั้น รัสเซียจึงเป็นตลาดใหญ่ที่มีศักยภาพสำหรับการขยายตลาดของอาเซียนและจะเป็นประตูกระจายสินค้าอาเซียนไปยังประเทศ CIS อื่นๆ ได้ในอนาคต

ความสัมพันธ์อาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี (ASEAN-Republic of Korea)

ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับสาธารณรัฐเกาหลีเริ่มขึ้นในปี 2532 ในฐานะประเทศคู่เจรจาเฉพาะด้านก่อนที่สาธารณรัฐเกาหลีได้รับสถานะเป็นคู่เจรจาของอาเซียนในปี 2534 สาธารณรัฐเกาหลีได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้ลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในเดือนพฤศจิกายน 2547 เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือรอบด้าน ในปี 2548 อาเซียนและสาธารณรัฐเกาหลี ได้ลงนามในกรอบความตกลงว่าด้วย

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนและสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างกัน อาเซียนและสาธารณรัฐเกาหลีได้ร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการจัดตั้งศูนย์อาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี ในปี 2551 เพื่อจัดตั้งศูนย์อาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลีขึ้น ณ กรุงโซลเพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกัน โดยศูนย์ฯ เปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2552 นอกจากนี้ อาเซียนและสาธารณรัฐเกาหลีเห็นพ้องตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี ขึ้นเพื่อทบทวนความสัมพันธ์และเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมความสัมพันธ์ในอนาคต

อาเซียนและสาธารณรัฐเกาหลี มีความร่วมมือในด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว การเกษตร วิทยาศาสตร์และ ICT การรักษาสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม และการลดช่องว่างในด้านการพัฒนาในอาเซียน ซึ่งความร่วมมือในด้านต่างๆ จะเป็นในลักษณะการดำเนินโครงการร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน โดยรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีได้ให้เงินสนับสนุนการจัดตั้งกองทุน ได้แก่ ASEAN-ROK Future Oriented Cooperation Projects (FOCP) และกองทุน ASEAN-ROK Special Cooperation Fund (SCF) เพื่อใช้ในการดำเนินโครงการต่างๆ ปีละ 3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของสาธารณรัฐเกาหลี ที่จะเพิ่มบทบาทของตนในภูมิภาค ในด้านวิชาการ สาธารณรัฐเกาหลีเป็นประเทศที่ได้ริเริ่มการจัดตั้งกลุ่มวิสัยทัศน์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออก

ความสัมพันธ์อาเซียน-สหรัฐฯ (ASEAN-United States)

ความสัมพันธ์อาเซียน-สหรัฐฯ เริ่มต้นอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2520 ความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายในช่วงแรกเป็นความร่วมมือด้านการพัฒนา ต่อมาขยายถึงความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ ปัจจุบันสหรัฐฯ เน้นการหารือด้านการเมืองและความมั่นคงกับอาเซียน ขณะที่อาเซียนยังต้องการความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาและปรารถนาที่จะหารือด้านเศรษฐกิจและการค้ากับสหรัฐฯ ในลักษณะกลุ่มประเทศด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายบรรลุถึงจุดสูงสุดเมื่อมีการประกาศแถลงการณ์วิสัยทัศน์ร่วมว่าด้วยความเป็นหุ้นส่วนที่เพิ่มพูน (Joint Vision Statement on ASEAN-US Enhanced Partnership) ในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2548 และในปี 2549 ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการอาเซียน-สหรัฐฯ เพื่อดำเนินตามแถลงการณ์วิสัยทัศน์ร่วมฯ

ด้านการเมือง อาเซียนและสหรัฐฯ มีความร่วมมือที่ใกล้ชิดในด้านการต่อต้านการก่อการร้ายโดยมีการจัดทำปฏิญญาร่วมอาเซียน-สหรัฐฯ เพื่อความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้ายระหว่างประเทศ (ASEAN-US Joint Declaration for Cooperation to Combat International Terrorism) ในปี 2545 และร่วมมือกันในกรอบ ASEAN Regional Forum (ARF) ด้านเศรษฐกิจ อาเซียนและสหรัฐฯ ได้ลงนามในกรอบความตกลงการค้าและการลงทุนระหว่างอาเซียนกับสหรัฐฯ (ASEAN-US Trade and Investment Framework Arrangement) เมื่อเดือนสิงหาคม 2549 นอกจากนั้น สหรัฐฯ ได้เสนอแผนความร่วมมือกับอาเซียน (ASEAN Cooperation Plan-ACP) ซึ่งมีเป้าหมายหลักที่จะร่วมมือกับอาเซียนในเรื่องการรวมตัวของอาเซียน ปัญหาข้ามชาติ และการเสริมสร้างประสิทธิภาพของสำนักเลขาธิการอาเซียน

รัฐบาลของประธานาธิบดีบารัค โอบามา มีท่าทีที่จะให้ความสำคัญมากขึ้นกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยนางฮิลลารี คลินตัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ได้แสดงความพร้อมที่จะร่วมมือกับพันธมิตรและมิตรประเทศในภูมิภาคเพื่อให้อาเซียนสามารถดำเนินการให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ในกฎบัตรอาเซียน เพื่อแสดงถึงศักยภาพของภูมิภาคในการเป็นผู้นำด้านเศรษฐกิจ การเมือง สิทธิมนุษยชน และประเด็นสังคมต่างๆ

ในการเดินทางเยือนอินโดนีเซีย นางฮิลลารี คลินตัน ได้เดินทางไปเยี่ยมที่ทำการสำนักเลขาธิการอาเซียนเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2552 ซึ่งถือเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ คนแรกที่เดินทางเยือน โดยได้มีการหารือกับ ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ เลขาธิการอาเซียนในเรื่องการภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การแสดงความพร้อมที่จะเดินทางมาร่วมการประชุมที่ประเทศไทย แนวความคิดในการจัดงานเฉลิมฉลองความสัมพันธ์อาเซียนกับสหรัฐฯ ตลอดจนการพบหารือระหว่างผู้นำอาเซียนที่เป็นสมาชิกเอเปคกับผู้นำสหรัฐฯ ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

ความสัมพันธ์อาเซียน-สหภาพยุโรป (ASEAN-European Union)

อาเซียนและสหภาพยุโรปมีความสัมพันธ์ในระดับกลุ่มระหว่างกันมาเป็นเวลานาน สหภาพยุโรปถือเป็นคู่เจรจาอย่างไม่เป็นทางการของอาเซียนตั้งแต่ปี 2515 และได้พัฒนาเป็นคู่เจรจาอย่างเป็นทางการในปี 2520 และในโอกาสครบรอบ 30 ปีการสถาปนาความสัมพันธ์อาเซียน-สหภาพยุโรปในปี 2550 ทั้งสองฝ่ายจึงได้จัดการประชุมสุดยอดสมัยพิเศษอาเซียน-สหภาพยุโรป ในวันที่ 22 พฤศจิกายน 2550 ที่สิงคโปร์

สหภาพยุโรปและอาเซียนได้จัดทำปฏิญญานูเร็มเบิร์กว่าด้วยการเพิ่มพูนความเป็นหุ้นส่วนระหว่างสหภาพยุโรปกับอาเซียน (Nuremberg Declaration on the ASEAN-EU Enhanced Partnership) เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์และความร่วมมือในอนาคตทั้งในด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม-วัฒนธรรม และความร่วมมือเพื่อการพัฒนา และได้ร่วมลงนามในปฏิญญาร่วมว่าด้วยความร่วมมือเพื่อต่อต้านการก่อการร้ายสากลในปี 2546 ซึ่งเป็นเอกสารหลักในการดำเนินความร่วมมือระหว่างกันในด้านการต่อต้านการก่อการร้าย นอกจากนี้ สหภาพยุโรปยังเป็นสมาชิกของการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

ความร่วมมือในกรอบอาเซียน+3 (ASEAN plus Three)

กรอบความร่วมมืออาเซียน+3 (อาเซียน 10 ประเทศกับจีน ญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลี) เริ่มต้นขึ้นเมื่อปี 2540 ในช่วงที่เกิดวิกฤตทางการเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออก โดยมีการพบหารือระหว่างผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียนและผู้นำของจีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี เป็นครั้งแรก ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ เมื่อเดือนธันวาคม 2540 นับแต่นั้นเป็นต้นมา การประชุมสุดยอดอาเซียน+3 ได้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในช่วงเดียวกับการประชุมสุดยอดอาเซียน กรอบความร่วมมืออาเซียน+3 เริ่มเป็นรูปเป็นร่างภายหลังการออกแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือเอเชียตะวันออก และการจัดตั้งกลุ่มวิสัยทัศน์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (East Asia Vision Group-EAVG) ในปี 2542 เพื่อวางวิสัยทัศน์ความร่วมมือในเอเชียตะวันออก กลุ่มวิสัยทัศน์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกได้เสนอแนะแนวคิดการจัดตั้งประชาคมเอเชียตะวันออก (East Asian community-EAc) และมาตรการความร่วมมือในด้านต่างๆ เพื่อนำไปสู่การจัดตั้ง EAc ต่อมาในการประชุมสุดยอดอาเซียน+3 ครั้งที่ 9 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ เมื่อปี 2548 ผู้นำได้ลงนามในปฏิญญากัวลาลัมเปอร์ว่าด้วยการประชุมสุดยอดอาเซียน+3 (Kuala Lumpur Declaration on the ASEAN+3 Summit) กำหนดให้การจัดตั้งประชาคมเอเชียตะวันออกเป็นเป้าหมายระยะยาวและให้กรอบอาเซียน+3 เป็นกลไกหลักในการนำไปสู่เป้าหมายระยะยาวดังกล่าว ในโอกาสครบรอบ 10 ปีของกรอบอาเซียน+3 ในปี 2550 ได้มีการออกแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือเอเชียตะวันออก ฉบับที่ 2 และแผนงานความร่วมมืออาเซียน+3 ปี 2550-2560

ในปัจจุบัน ความร่วมมือในกรอบอาเซียน+3 ครอบคลุมความร่วมมือในสาขาต่างๆ ประมาณ 20 สาขา ภายใต้กรอบการประชุมในระดับต่างๆ ความร่วมมือด้านการเงินภายใต้มาตรการริเริ่มเชียงใหม่ (Chiang Mai Initiative-CMI) ซึ่งริเริ่มขึ้นเมื่อปี 2543 เป็นสาขาความร่วมมือที่มีความก้าวหน้ามากที่สุด โดยในเดือนพฤษภาคม 2551 ที่ประชุมรัฐมนตรีคลังอาเซียน+3 ครั้งที่ 11 ได้เห็นชอบให้มีการจัดตั้ง "reserve pooling arrangement" โดยมีทุนเริ่มต้นไม่น้อยกว่า 80 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อเป็นกลไกที่จะช่วยรักษาเสถียรภาพทางการเงินในภูมิภาค นอกจากนี้ ยังมีข้อริเริ่มที่จะจัดตั้งคลังสำรองข้าวฉุกเฉินอาเซียน+3 เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงด้านอาหารในภูมิภาค

ความร่วมมือในกรอบการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit-EAS)

การประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit-EAS) เดิมทีเป็นข้อริเริ่มในกรอบอาเซียน+3 โดยจะเป็นการวิวัฒนาการของการประชุมสุดยอดอาเซียน+3 ไปสู่การประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก อย่างไรก็ดี อาเซียนเห็นว่า ควรเปิดกว้างให้ประเทศนอกกลุ่มอาเซียน+3 เข้าร่วมด้วย โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์ 3 ประการสำหรับการเข้าร่วม ได้แก่ (1) การเป็นคู่เจรจาเต็มตัวของอาเซียน (2) การมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับอาเซียน และ (3) การภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปัจจุบันมีประเทศที่เข้าร่วมในการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก 16 ประเทศ ได้แก่ อาเซียน 10 ประเทศ จีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ นอกจากนี้ยังมีคู่เจรจาอื่นๆ ของอาเซียน เช่น รัสเซียและสหภาพยุโรป ได้แสดงความสนใจที่จะเข้าร่วมในการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออกด้วย ในการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก ครั้งที่ 1 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2548 ได้มีการลงนามปฏิญญากัวลาลัมเปอร์ว่าด้วยการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (Kuala Lumpur Declaration on East Asia Summit) กำหนดให้การประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออกเป็นเวทีหารือทางยุทธศาสตร์ที่เปิดกว้าง โปร่งใส และครอบคลุม ที่ประชุมยังเห็นพ้องกับแนวความคิดของไทยที่ให้การประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก เป็นเวทีของผู้นำที่จะแลกเปลี่ยนความเห็นและวิสัยทัศน์ประเด็นในยุทธศาสตร์ในลักษณะ top-down การประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออกมีขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียน โดยมีประเทศที่เป็นประธานอาเซียนเป็นประธานการประชุม

ในการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก ครั้งที่ 2 เมื่อเดือนมกราคม 2550 ที่ประชุมเห็นชอบให้กำหนดสาขาความร่วมมือที่มีความสำคัญในลำดับแรก 5 สาขา ได้แก่ ไข้หวัดนก ความมั่งคงด้านพลังงาน การศึกษา การเงิน และการจัดการภัยพิบัติ ในปัจจุบัน มีข้อริเริ่มที่สำคัญมากมายในเวทีการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก อาทิ จัดตั้งสถาบันวิจัยทางเศรษฐกิจสำหรับอาเซียนและภูมิภาคเอเชียตะวันออก (Economic Research Institute for ASEAN and East Asia-ERIA) ซึ่งปัจจุบันมีสำนักงานชั่วคราวอยู่ที่กรุงจาการ์ตา และการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจอย่างเต็มรูปแบบในเอเชียตะวันออก (Comprehensive Economic Partnership in East Asia-CEPEA) ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการศึกษาความเป็นไปได้ (ญี่ปุ่น) แนวคิดที่จะฟื้นฟูมหาวิทยาลัยนาลันทา (อินเดีย) พันธมิตรด้านอารยธรรม (Alliance of Civilization) (นิวซีแลนด์) ความร่วมมือด้านการเงิน (ออสเตรเลีย) ซึ่งความร่วมมือในกรอบและเวทีความร่วมมือต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว ทั้งนี้ การพัฒนาขีดความสามารถเป็นสาขาความร่วมมือที่ประเทศที่เข้าร่วมในการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออกสามารถดำเนินการได้ในเวที EAS

ความสัมพันธ์อาเซียน-สหประชาชาติ (ASEAN-UN)

ความร่วมมืออาเซียน-โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย (United Nations Development Programme-UNDP) ได้เริ่มขึ้นในช่วงปี 2513 และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติได้รับสถานะคู่เจรจาของอาเซียนในปี 2520 โดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติสนับสนุนด้านการเงินและเชี่ยวชาญเพื่อช่วยอาเซียนในส่วนของข้อริเริ่มเกี่ยวกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ซึ่งต่อมาอาเซียนได้มีความร่วมมือระหว่างกันในเรื่องของอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและป่าไม้ การคมนาคม และการเงิน ตลอดจนการพัฒนาอนุภูมิภาคต่างๆ ผ่านการเสริมสร้างขีดความสามารถ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ เห็นว่า อาเซียนมีระดับการพัฒนาที่น่าพอใจและดีกว่าอนุภูมิภาคอื่นๆ จึงได้จำกัดการสนับสนุนลง ปัจจัยนี้ส่งผลให้อาเซียนริเริ่มการพิจารณาเรื่องของสถานะความสัมพันธ์อาเซียน-โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ

การประชุมสุดยอดอาเซียน-สหประชาชาติ ครั้งที่ 1 ได้จัดขึ้นที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2543 ในระหว่างการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา ครั้งที่ 10 (UNCTAD X) โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และสร้างการเชื่อมโยงที่ต่อเนื่องระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียนกับสหประชาชาติ และเพื่อสนับสนุนการทำงานของที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนาสมัยที่ 10 (มีเลขาธิการอาเซียนและหัวหน้าองค์กรต่างๆ ภายใต้กรอบสหประชาชาติเข้าร่วมด้วย) ที่ประชุมได้หารือใน 3 หัวข้อหลัก คือ การเมืองและความมั่นคง การพัฒนาความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับสหประชาชาติ ที่ประชุมกำหนดแนวทางความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับสหประชาชาติที่ควรดำเนินต่อไป เช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน และการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง และได้แลกเปลี่ยนความเห็นเรื่องสถานการณ์การเมืองและความมั่นคงภูมิภาค

การประชุมสุดยอดอาเซียน-สหประชาชาติ ครั้งที่ 2 ได้จัดขึ้นที่นครนิวยอร์ก เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2548 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับ UN เพื่อให้อาเซียนเป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้นในเวทีระหว่างประเทศ รวมทั้งเพื่อติดตามผลการประชุมสุดยอดครั้งที่ 1 โดยมีประเด็นหารือที่สำคัญ คือ การสนับสนุนระบบพหุภาคีนิยมและการปฏิรูปสหประชาชาติ ซึ่งต้องมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและให้ความสำคัญกับการขจัดความยากจน การสนับสนุนการพัฒนาและการขยายสมาชิกภาพของคณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติ (United Nations Security Council-UNSC) โดยยึดหลักความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความร่วมมือเพื่อช่วยประเทศสมาชิกอาเซียนบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals-MDGs) ในปี 2558 ความร่วมมือเพื่อช่วยอาเซียนในการจัดตั้งประชาคมการเมืองความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนภายในปี 2558 ความร่วมมือในประเด็นเฉพาะ เช่น การจัดการภัยพิบัติ HIV/AIDs และไข้หวัดนก และการสร้างสันติภาพและความมั่นคง

ต่อมา ในเดือนธันวาคม 2549 อาเซียนได้รับสถานะผู้สังเกตการณ์ (Observer) ในองค์การสหประชาชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการยอมรับบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของอาเซียนภายในภูมิภาคว่าสอดคล้องรองรับกับความพยายามในประชาคมโลกที่จะร่วมมือกันสร้างความสงบสุขและส่งเสริมการพัฒนาที่เท่าเทียม และอยู่ระหว่างการแสวงหาแนวทางในการจัดตั้งสถานะคู่เจรจากับสหประชาชาติในเวลาเดียวกันกับความสัมพันธ์รายสาขาของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ

เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2550 เลขาธิการอาเซียนและสหประชาชาติได้ลงนามบันทึกความเข้าใจเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยองค์การทั้งสองจะทำงานร่วมกันเพื่อเสริมสร้างและรักษาสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคและเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ในปี 2558 ซึ่งจะสนับสนุนการสร้างประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสา นอกจากนี้ บันทึกความเข้าใจดังกล่าวยังส่งเสริมให้อาเซียนและสหประชาชาติมีความร่วมมือในด้านต่างๆ ที่เป็นความสนใจร่วมกันทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยผ่านโครงการและแผนงานร่วมเพื่อให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความชำนาญและการหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเวทีต่างๆ บันทึกความเข้าใจข้างต้นได้กลายเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ผู้ประสบภัยไซโคลนนาร์กิส ที่ประเทศพม่า

กำเนิดอาเซียน

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations – ASEAN) ถือกำเนิดจากปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) ในวันที่ 8 สิงหาคม 1967 ประกอบด้วยประเทศร่วมก่อตั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย

วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งที่แท้จริง

1. เพื่อป้องกันภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์
   - 1 ตุลาคม 1949 จีนกลายเป็นประเทศคอมมิวนิสต์
   - 25 กรกฎาคม 1950 – 25 กรกฎาคม 1953 เกาหลีเหนือรุกรานเกาหลีใต้ เกิดสงครามเกาหลี จีนและโซเวียตช่วยเหลือเกาหลีเหนือ
   - ต้นปี 1954 ฝรั่งเศสแพ้สงครามที่เดียน เบียนฟู โดยการช่วยเหลือของจีนคอมมิวนิสต์ ฝรั่งเศสตกลงถอนทหารออกจากลาว กัมพูชา และเวียดนาม

2. ความพยายามในการต่อสู้ป้องกันการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ของ SEATO ในเวียดนาม ลาวและกัมพูชาล้มเหลว

- สหรัฐฯ ปฏิเสธการลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพที่กรุงเจนีวาปี 1954 เพราะต้องการจะต่อสู้ป้องกันคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน
- กันยายน 1954 สหรัฐฯ จัดตั้งองค์การพันธมิตรทหาร คือ องค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้-ส.ป.อ. (South East Asia Treaty Organization – SEATO) ประกอบด้วยสหรัฐฯ อังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ไทย ฟิลิปินส์ และปากีสถาน

- สหรัฐฯ ช่วยเหลือเวียดนามใต้อย่างเต็มที่
- ปี 1959-1961 คอมมิวนิสต์ลาวยึดพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศได้
- ไทยขอให้ SEATO ส่งทหารเข้าไปช่วยลาว แต่ SEATO ปฏิเสธ
- ปี 1962 ไทยขู่จะถอนตัวออกจาก SEATO สหรัฐฯ จึงยินยอมออกแถลงการณ์ร่วม "รัส-ถนัด" ในปี 1962
- สิงหาคม 1964 เครื่องบินสหรัฐฯ โจมตีเมืองท่าไฮฟองของเวียดนามเหนือ ทำให้สงครามเวียดนามขยายตัวรุนแรง

- ปี 1965 รัฐบาลไทยยินยอมให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพอากาศในประเทศไทยโจมตีเวียดนาม ลาวและกัมพูชา
- ปี 1965 จีนและโซเวียตจึงเตือนไทยเรื่องการให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพ จีนหวาดระแวงว่าสหรัฐ อาจใช้ฐานทัพในประเทศไทยโจมตีจีน
- หลังปี 1964-1965 จีนตอบโต้ประเทศไทยโดยการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่เคลื่อนทางอาวุธ

3. ความขัดแย้งระหว่างมาลายา-ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย-สิงคโปร์ ในช่วงปี 1961-1967 และการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์ในอินโดนีเซีย
   - ฟิลิปินส์และมาเลเซียทะเลาะกันเรื่องปัญหารัฐซาบาห์
   - การก่อตั้งสหพันธ์รัฐมาเลเซียในเดือนกันยายน 1963 ประกอบด้วย มาลายา สิงคโปร์ ซาราวัค และซาบาห์ ทำให้มาเลเซียขัดแย้งกับอินโดนีเซีย และองค์กรสมาคมแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asia – ASA ที่ก่อตั้งเมื่อ 31 ก.ค. 1961) และองค์กรมาฟิลินโด (Maphilindo) ที่ก่อตั้งในเดือนมิถุนายน 1962 ล้มเหลว

- อินโดนีเซียขัดแย้งกับสิงคโปร์
- อินโดนีเซียดำเนินนโยบาย "บดขยี้" มาเลเซีย
- กันยายน 1965 พรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียก่อการปฏิวัติ เพื่อจะโค่นล้มระบบการปกครองของประธานาธิบดี ซูกาโน่ แต่ล้มเหลว

4. ดร.ถนัด คอมันตร์ ไม่พอใจการทำงานของ SEATO และบทบาทของสหรัฐฯ ที่คำนึงแต่ผลประโยชน์ของตนเองและครอบงำการตัดสินใจของประเทศสมาชิก โดยไม่ปรึกษาหารือกับประเทศสมาชิกชาติเอเชีย และสหรัฐฯ ติดต่อกับผู้นำทหารไทยเพื่อขอใช้ฐานทัพโดยปราศจากสัญญาข้อตกลงใดๆ และไม่ได้ปรึกษากับ ดร.ถนัด คอมันตร์
   - สหรัฐฯ หลอกใช้ประโยชน์จากผู้นำฝ่ายทหารของไทยที่ไม่มีความรู้เรื่องนโยบายต่างประเทศ
   - ไม่มีข้อตกลงหรือสัญญาการใช้ฐานทัพอย่างเป็นทางการ

ในปลายปี 1966 และต้นปี 1967 ดร.ถนัด ได้เสนอแนวคิดเรื่องการก่อตั้ง "องค์กรความร่วมมือแห่งภูมิภาคประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้" (Southeast Asian Association of Regional Cooperation – SEAARC) ให้ผู้นำประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พิจารณา รวมทั้งให้ รมต.ต่างประเทศอินโดนีเซียชักชวนให้ประเทศ พม่า ลาว กัมพูชา เข้าร่วมด้วยแต่ถูกปฏิเสธ รมต.ต่างประเทศอินโดนีเซียคือ นาย อาดัม มาลิก ได้เสนอให้เปลี่ยนชื่อ SEAARC เป็น ASEAN เพื่อให้เรียกได้ง่ายขึ้น

- ในวันที่ 15 มีนาคม 1967 ดร.ถนัด ขอให้ประชาชนไทยสนับสนุนองค์การอาเซียน โดยกล่าวว่า สหรัฐฯ ดูถูกชนชาติเอเชียและไม่มีความจริงใจในความร่วมมือ

"คนไทยจำนวนมากยังยึดติดอยู่กับความคิดว่า เพื่อนคือเพื่อน ศัตรูคือศัตรู ในความเป็นจริง เราต้องตื่นขึ้นดูข้อเท็จจริงแห่งชีวิตว่า ยังมีศัตรูในหมู่เพื่อน และศัตรูก็ยังเป็นศัตรู"

ดร.ถนัด ได้ชี้ให้คนไทยเห็นผลประโยชน์ในระยะยาวในเรื่องความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคม โดยกล่าวว่า

"ความร่วมมือทางทหารเป็นเรื่องระยะสั้น แต่การร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นนโยบายระยะยาว...และเห็นว่า สงครามและลูกปืนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ แต่การแก้ปัญหาอยู่ที่การตระหนักว่าอนาคตเราขึ้นอยู่กับการทำงานด้วยกัน ไม่เพียงแต่อยู่ร่วมกัน แต่ต้องร่วมมือกัน ไม่เพียงแต่การป้องกัน แต่ต้องด้วยการสร้างความมั่นคงและร่วมแรงร่วมใจกันอย่างจริงจัง"

5. ดร.ถนัด ไม่เห็นด้วยกับนโยบายที่ผู้นำทหารไทยยินยอมให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพประเทศไทยเป็นหัวหาด (launching pad) โจมตีประเทศเพื่อนบ้านต่างๆ ในอินโดจีนในเดือนธันวาคม 1966 เพราะจะเป็นการยั่วยุ โซเวียต จีนและเวียดนามเหนือ และไม่แน่ใจว่าสหรัฐฯ จะช่วยปกป้องประเทศไทย
6. สุดท้าย ดร.ถนัด เชื่อมั่นว่าตนสามารถจะดูแลการทำงานขององค์กรอาเซียนได้ เนื่องจากท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในทางการทูตสูง ท่านมีบทบาทในการก่อตั้ง ASA และช่วยเจรจาไกล่เกลี่ยให้มาเลเซีย ฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย ยุติความขัดแย้งใน Maphilindo มิให้ทำสงครามกัน

การรวมตัวของอาเซียน (ASEAN)

(Association of South East Asian Nations)

① ได้ ปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) ที่ 8 สิงหาคม 1967 (2510) ประกอบด้วย ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์

ปี 1984 บรูไน เข้าร่วม เป็นสมาชิกลำดับที่ 6

ก.ค. 1995 เวียดนาม

ก.ค. 1997 ลาว

30 เม.ย. 1999 กัมพูชา

รวม 10 ประเทศ

② สนธิสัญญาว่าด้วยเขตปลอดนิวเคลียร์ เขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality – ZOPFAN) ปี 1971

③ สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia – TAC) ปี 1976

การร่วมมือของประเทศต่างๆ ใน ASEAN

ASEAN Plus Three — 10 + จีน ญี่ปุ่น เกาหลี

ASEAN Plus Six — 10 + จีน ญี่ปุ่น เกาหลี
Plus Eight — อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์
10+8

ASEAN-China partnership — 10+1 (2005

ASEAN - Russian Federation Progressive and Comprehensive Partnership (2005

East Asia Summit (EAS) ครั้งแรก (2005

ASEAN-ROK FTA

ASEAN-China FTA 2010

ASEAN — Japan — 10+

Japan — ACMECS - กัมพูชา, ไทย, ลาว, เวียดนาม, V

U.S. — GMS — ไทย, ลาว, เวียดนาม, VN

ASEAN — USA
ASEAN — Russia
ASEAN — Australia
ASEAN — New Zealand
ASEAN — India

ASEAN — Canada

ความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคอาเซียนและภูมิ

GMS – Greater Mekong Sub-region
โครงการร่วมมือในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง.

ACMECS– Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy
ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในลุ่มน้ำ อิรวดี - เจ้าพระยา - แม่โขง

IMT-GT – Indonesia - Malaysia - Thailand Growth Triangle Summit

CLMV – Cambodia - Laos - Myanmar - Viet Nam Summit

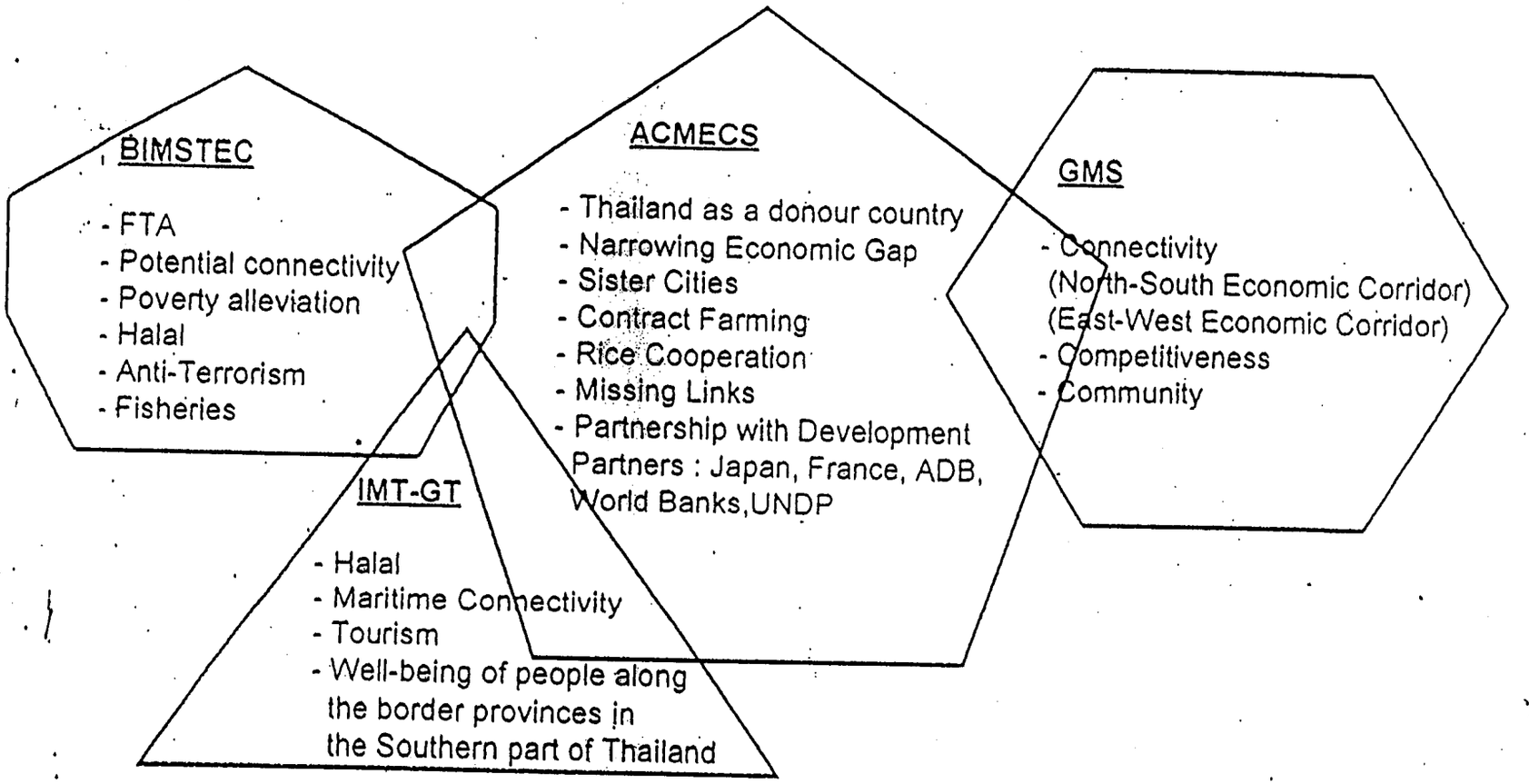
BIMP-EAGA – Brunei - Indonesia - Malaysia Philippines East Asia Growth Area Summit

BIMSTEC – Bangladesh, India, Myanmar
Srilanka, Thailand Economic
Cooperation

ACD. – Asia Cooperation Dialogue

APEC – Asia-Pacific Economic Cooperation.

Sub-regional Cooperation

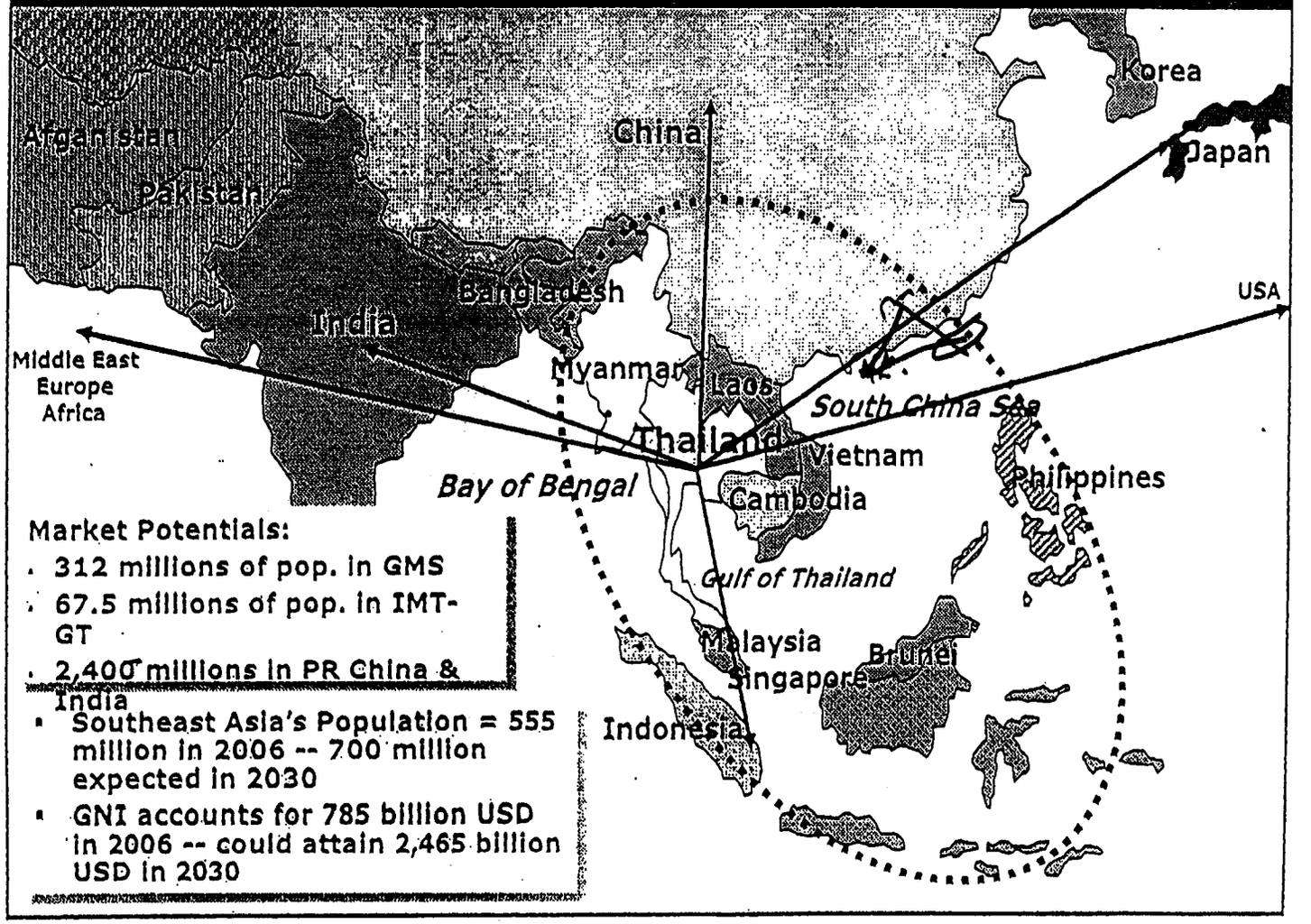
ACMECS ประกอบด้วย 5 ประเทศ คือ ไทย พม่า สปป.ลาว กัมพูชา เวียดนาม

GMS ประกอบด้วย 6 ประเทศ คือ ไทย พม่า สปป.ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน(ACMECS+จีน)

IMT-GT ประกอบด้วย 3 ประเทศ คือ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย

BIMSTEC ประกอบด้วย 7 ประเทศ คือ ไทย บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย พม่า เนปาล และศรีลังกา

Strategic Location of Thailand in Southeast Asia

Market Potentials:

- 312 millions of pop. in GMS
- 67.5 millions of pop. in IMT-GT
- 2,400 millions in PR China & India

- Southeast Asia's Population = 555 million in 2006 -- 700 million expected in 2030
- GNI accounts for 785 billion USD in 2006 -- could attain 2,465 billion USD in 2030

ขั้นตอนการรวมตัวทางเศรษฐกิจ
(ECONOMIC INTEGRATION)

1. เขตการค้าเสรี (FREE TRADE AREA)
2. สหภาพศุลกากร (CUSTOMSUNION)
3. ตลาดร่วม (COMMON MARKET)
4. สหภาพเศรษฐกิจและการเงิน
   (ECONOMIC AND MONETARY UNION)
5. องค์การเหนือชาติ :- สมาพันธรัฐ, สหรัฐ, สหพันธ์
   (SUPRA NATIONAL ORGANIZATION)

(1)

ประโยชน์ของการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาค (REGIONAL INTEGRATION)

1. TRADE CREATION – เพิ่มการค้า

2. BETTER ALLOCATION OF RESOURCES
ใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า และผลิตสินค้าได้เพิ่มขึ้นตามหลัก Comparative Advantage.

3. ECONOMY OF SCALE – เกิดการลงทุนขนาดใหญ่ขึ้น – ผลิตสินค้าได้ปริมาณมาก → ลดต้นทุนต่อหน่วยให้ในตลาดโลก → กำไร + ขยายการลงทุน

4. INVESTMENT – ตลาดใหญ่ นักธุรกิจที่ในและต่างประเทศสนใจเข้ามาลงทุน ในการสร้างโรงงานผลิตเอง

5. IMPROVEMENT OF DOMESTIC INDUSTRIES
การแข่งขันในประเทศต้องปรับปรุงประสิทธิภาพเพื่อแข่งขันกับสินค้าต่างประเทศ → สินค้ามีคุณภาพ + ราคาถูกลง

6. ECONOMIC COMPLEMENTARY ของประเทศสมาชิก

ประโยชน์ (2)

7. ให้หลักประกันในการเข้าถึงตลาดของประเทศสมาชิก

8. ประโยชน์ต่อการรักษาความมั่นคงในภูมิภาค

ตัวอย่าง: ระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาคต่างๆ ในลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งการเชื่อมโยงสามารถเชื่อมโยงกันเข้าสู่เขตเศรษฐกิจ ท่าแก๊ส-ท่าน้ำลึก

ต้นทุนเสียโอกาส

1. ความร่วมมือและผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิกต่อการ FTA เข้าไปรู้จักความร่วมมือ (spill-over) ทางด้านการเมือง - ความมั่นคง - สังคม - สิ่งแวดล้อม ร่วมกัน เข้าใจปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ระดับภูมิภาค

ตัวอย่าง + ภูมิภาค → ความมั่นคงร่วมกันในภูมิภาค
→ เกิดสันติภาพในภูมิภาค

2. เป็นช่องทางต่อรองทางการเมืองของประเทศสมาชิกและองค์การในระดับภูมิภาค

3. กลุ่มประเทศ CLMV เรียนรู้ประสบการณ์จาก ASEAN ได้มากขึ้น ทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง

4. CLMV และ ASEAN สามารถไว้วางใจและเผชิญกับสังคมเป็นประชาคมที่มีความมั่นคง (Security Community)

ปัญหา (3)

5. ปัญหาด้านการเมือง และความมั่นคงของภูมิภาคมีผลกระทบต่อ ASEAN เพิ่มมากขึ้น → เพื่อนบ้านและคู่เจรจาของ ASEAN → ขัดแย้งกันเอง

6. ASEAN ถูกมองว่า One and the Only Southeast Asia.

7. เกิดปัญหาความขัดแย้งในกลุ่มได้ง่าย

8. เกิดความไว้วางใจต่อระบบประกันด้านความมั่นคงน้อยลง

9. เกิด stereotype และ ความเข้าใจ ในหมู่ SEA ด้วยกันเอง

---

1. ประเทศสมาชิกมีความเป็นอิสระในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และการปฏิรูปเศรษฐกิจ-สังคมของตนเอง

2. เกิดกระแส "[redacted] ต่อต้านตะวันตก"
"Asian Values" เพื่อต่อต้านการแพร่วัฒนธรรมตะวันตก (Westernization)

3. เกิด "The ASEAN Way" ขึ้น

อุปสรรค (1)

1. รัฐขาดรายได้จากภาษีหรือกำไร
2. อุตสาหกรรมบางประเภทที่ถูกกระทบกระเทือน - ถอนทุน - เลิกกิจการ
3. Equity factor - ประเทศสมาชิกมีขั้นตอนการปฏิบัติต่างกัน → potential benefits & costs มีแตกต่างกัน → ต้องเลือกที่จะร่วมมือ
4. Economic Nationalism ประเทศสมาชิกมีทางเลือกสร้างนโยบายที่สร้างผลประโยชน์ทางอื่นที่ > ผลประโยชน์ที่ได้จากการรวมกลุ่ม
5. ปัญหาการเมือง

ประเทศสมาชิกมีผลประโยชน์เฉพาะหน้ามากกว่าระยะยาว จึงมักเลือกนโยบายที่ส่งผลกระทบทางตลาด เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ - การเมืองระยะสั้น

ผลกระทบของแรงงาน กลุ่มอุตสาหกรรม กลุ่มอุตสาหกรรมต้องตัดสินใจเพื่อรับผลกระทบในทางต่างๆ

อุปสรรค (2).

6. การรับทราบประเทศเข้าเป็นสมาชิก ตลาดก่อตั้งเขต
ประเทศเพื่อองค์การอาเซียนนอก → แรงกดดันเพื่อ
ภูมิภาค เช่น การสั่ง รับเปิดแห่งประเทศสมาชิก ASEAN

7. การรับรองชาติที่มีความแตกต่างกันมากที่ตัดสิน
ผลเสีย และเปรียบเทียบ → ความร่วมมือของตัว
ลง ผลประโยชน์ร่วมมือที่เปรียบเทียบและผลได้ร่วม
ด้วย

8. อุปสรรคใหญ่ๆ ที่ยังต้องอาศัยการแก้ไข
ได้แก่
- ปัญหาอุดมการณ์เมือง ที่ยังความแตกต่าง
- ปัญหาผู้นำ, ผู้นำของแต่ละเขตการค้า ฯลฯ
- ปัญหาพรมแดน, ดินแดนที่ขัดแย้งกัน
- ระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน
- ระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน.
- ความไม่ไว้วางใจกันและกันของประเทศ
ประเทศสมาชิก.

Link ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน

กฎบัตรอาเซียน

http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/other-20121203-172301-567286.pdf

แผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (๓ เสา) Roadmap for asean Community 2015

http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/asean-media-center-20121204-141001-878680.pdf

ความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (ฉบับย่อ) ASEAN CONNECTIVITY

http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/asean-media-center-20121204-130117-967294.pdf

การฝึกอบรมหลักสูตร

การสร้างความตระหนักรู้ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ส่วนภูมิภาค รุ่นที่ ๔/๒๕๕๖

ความรู้เรื่องประชาคมอาเซียน

โดย นายนพพร อัจฉริยวนิช

กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ

วันพุธที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๖

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

Civil Service Training Institute

Office of the Civil Service Commission

การบรรยาย
เรื่อง
ประชาคมอาเซียน

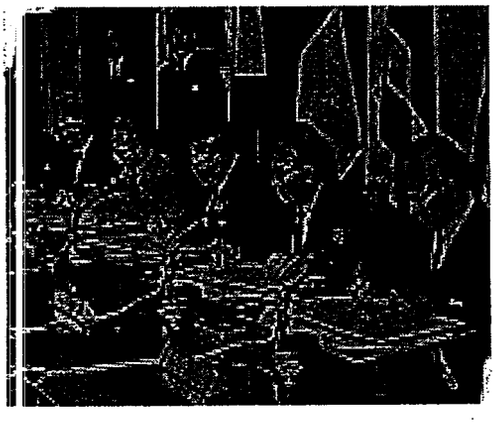
โดย
นายนพพร อัจฉริยวนิช
รองอธิบดีกรมอาเซียน

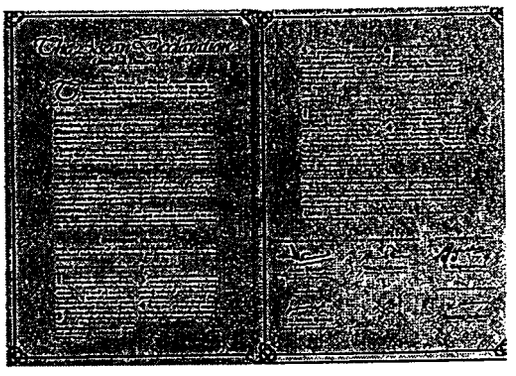
จุดเริ่มต้นของอาเซียน

สมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

(Association of Southeast Asian Nations: ASEAN)

ก่อตั้งโดยปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) เมื่อ 8 สิงหาคม 2510

ASEAN Fact sheet

ข้อมูลปี 2553

ประชากร – 599.5 ล้านคน
พื้นที่ – 4.435 ล้าน ตาราง กม.
GDP รวม 1,865 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ
การค้ารวม 2,117 พันล้านเหรียญสหรัฐ
การลงทุนจากต่างประเทศ 63,650 ล้านเหรียญสหรัฐ
ที่มา สำนักเลขาธิการอาเซียน

สมาชิกผู้ก่อตั้ง

- ไทย
- มาเลเซีย
- อินโดนีเซีย
- ฟิลิปปินส์
- สิงคโปร์

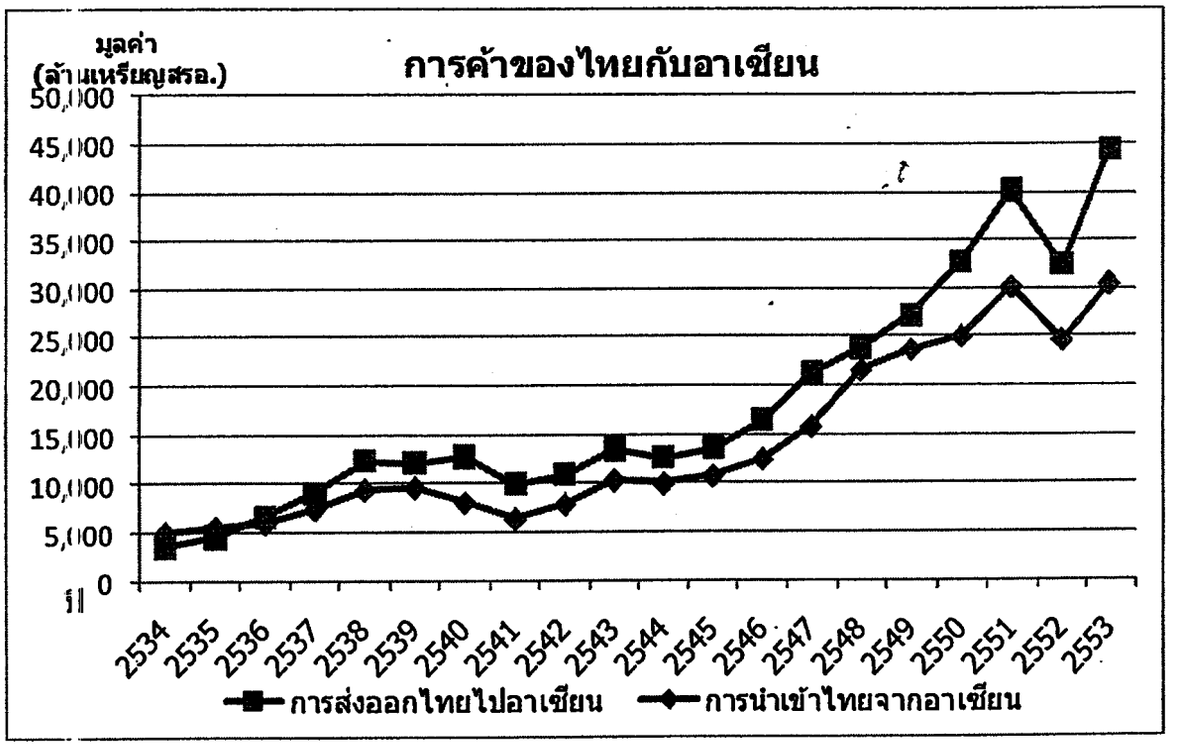
สมาชิกเพิ่มเติม

+ บรูไน ดารุสซาลาม ปี 1984
+ เวียดนาม ปี 1995
+ ลาว ปี 1997
+ พม่า ปี 1997
+ กัมพูชา ปี 1999

ความสำคัญของอาเซียนต่อไทย

- เป็นพันธมิตรทางการเมืองของไทยในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ เพิ่มอำนาจต่อรอง
- เป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของไทยตั้งแต่ปี 2545 คิดเป็นร้อยละ 20 – 24 ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของไทย และในปี 2554 มูลค่าการค้ากับอาเซียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 เมื่อเทียบกับปี 2553
- ไทยได้เปรียบดุลการค้ามากกว่า 1 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

การส่งออกของไทยไปอาเซียน และ การนำเข้าของไทยจากอาเซียน

<u>สินค้าส่งออกของไทยไปอาเซียน</u> ได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูป รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ คอมพิวเตอร์ เหล็ก/เหล็กกล้า และแผงวงจรไฟฟ้า

<u>สินค้านำเข้าของไทยจากอาเซียน</u> ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ คอมพิวเตอร์ เคมีภัณฑ์ น้ำมันดิบ และเครื่องจักรไฟฟ้า

- สมาชิกอาเซียนเข้ามาลงทุนในไทย 669.43 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และไทยไปลงทุนในอาเซียน 1,962.01 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ข้อมูลปี 2552)
- ในปี 2553 มีนักท่องเที่ยวอาเซียน 4.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 28.45 ของนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมด

ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)

- ในปี 2540 ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้ประชุมอย่างไม่เป็นทางการ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ และออกแถลงการณ์ ASEAN Vision 2020 ที่ต้องการให้อาเซียนร่วมมือกันเป็นหนึ่งเดียว เป็นหุ้นส่วนที่มีพลวัต มีความสัมพันธ์กับนอก และเป็นสังคมที่เอื้ออาทรระหว่างกัน ต่อมา มีแผนปฏิบัติการฮานอย (2542-2547) เป็นแผนดำเนินงาน
- ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนให้การรับรองเอกสารสำคัญคือ Bali Concord II เมื่อปี 2546 กำหนดเป้าหมายการสร้างประชาคมอาเซียนที่มีความร่วมมือ 3 ด้านที่สัมพันธ์กันภายในปี 2563 และมีแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ (Vientiane Action Programme 2547-2553) เป็นแผนดำเนินงาน ฉบับที่ 2 ต่อจากแผนปฏิบัติการฮานอย
- การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 12 ที่เซบู ฟิลิปปินส์ เมื่อปี 2550 เร่งรัดเป้าหมายการจัดตั้งประชาคมให้เร็วขึ้นจากปี 2563 เป็นปี 2558 เนื่องจากเห็นความคืบหน้าด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งมีการจัดทำแผนดำเนินงาน (road map) เพื่อบรรลุการเป็นประชาคมในแต่ละด้าน

ประชาคมอาเซียนประกอบด้วย 3 เสาหลัก

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคง
   (ASEAN Political-Security Community: APSC)

2. ประชาคมเศรษฐกิจ
   (ASEAN Economic Community: AEC)

3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม
   (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC)

Roadmap for an ASEAN Community 2009-2015

APSC Blueprint	AEC Blueprint	ASCC Blueprint

กฎบัตรอาเซียน

ลงนามเมื่อ 20 พ.ย. 2550 เพื่อเป็นธรรมนูญของอาเซียน และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 15 ธ.ค. 2551 สาระสำคัญคือ

- วัตถุประสงค์ของอาเซียน
- หลักการของอาเซียน ได้แก่ TAC หลักประชาธิปไตย การเคารพในเสรีภาพขั้นพื้นฐาน การยอมรับและเคารพในความแตกต่างทางศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ASEAN Centrality ในความสัมพันธ์กับภายนอก การปรึกษาหารือกันในเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ร่วมของอาเซียน
- การปรับโครงสร้างอาเซียน
- ขั้นตอนการดำเนินงาน อาทิ ประธานอาเซียน ภาษาในการทำงานของอาเซียน ธงอาเซียน เพลงประจำอาเซียน วันอาเซียน
- การติดต่อสัมพันธ์กับภายนอก หลักการและการเป็นประเทศอาเซียนผู้ประสานงานกับประเทศคู่เจรจา

โครงสร้างอาเซียนภายใต้กฎบัตรอาเซียน

